คู่มือปกป้องสิทธิเสรีภาพ

เรื่องจริงที่กรรมการสิทธิฯ เล่ม ๒

เมื่อ "ชุมชน" ถูกละเมิดสิทธิ

การต่อสู้เพื่อสิทธิจากชุมชนเล็กถึงชุมชนใหญ่

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.)

คู่มือปกป้องสิทธิเสรีภาพ เล่ม ๒

เมื่อ "ชุมชน" ถูกละเมิดสิทธิ

การต่อสู้เพื่อสิทธิจากชุมชนเล็กถึงชุมชนใหญ่

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.)

ISBN 978 - 616 - 7213 - 08 - 8

ผู้เล่า สุนี ไชยรส

ผู้วาด ศรรชิตา วันแสวง

รูปเล่ม เฉลิมชนม์ ศรีสุธรรม

จัดทำโดย สำนักส่งเสริมและประสานงานเครือข่าย
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา
๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ อาคารรัฐประศาสนภักดี
ชั้น ๖ และ ๗ ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่
กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๑๔๑ ๓๘๐๐, ๐ ๒๑๔๑ ๓๙๐๐
โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๙๕๗๕
สายด่วน ๑๓๗๗, www.nhrc.or.th

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๕

จำนวนที่พิมพ์ ๕,๐๐๐ เล่ม

คำนำ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ได้จัดทำคู่มือปกป้องสิทธิเสรีภาพขึ้นโดยคู่มือชุดนี้จะมี ๒ เล่มด้วยกัน เล่มที่ ๑ เมื่อ "ฉัน" ถูกละเมิดสิทธิ การต่อสู้เพื่อสิทธิจากเกิดจนถึงตาย เพื่อสื่อให้

ทราบถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงกับผู้คนตัวเล็ก ๆ ที่กระจายในอาชีพต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างให้เห็นแนวทางในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

สำหรับคู่มือปกป้องสิทธิเสรีภาพเล่มนี้ เป็นเล่มที่ ๒ เมื่อ "ชุมชน" ถูกละเมิดสิทธิ การต่อสู้เพื่อสิทธิจากชุมชนเล็กถึงชุมชนใหญ่ จัดทำขึ้นเพื่อสื่อให้ทราบถึงการละเมิดสิทธิชุมชน ในประเด็นต่าง ๆ ทั้งเรื่อง ละเมิดที่เกิดขึ้นในชุมชนเล็ก และชุมชนใหญ่ โดยนำเค้าโครงเรื่องมาจากเรื่องที่เกิดขึ้นจริงจากกรณีร้องเรียนต่าง ๆ ที่ร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มาถอดเป็นเรื่องเล่าสั้น ๆ พร้อมทั้งมีภาพวาดประกอบ เพื่อให้หนังสืออ่านเข้าใจง่าย กะทัดรัด และนอกจากเนื้อหาจะเล่าเรื่องจริงที่เกิดขึ้นแล้ว ยังสอดแทรกแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ไว้ด้วย เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างให้เห็นปัญหาและแนวทางในการปกป้องคุ้มครองสิทธิชุมชนของตนเองต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หวังว่า คู่มือปกป้องสิทธิเสรีภาพทั้ง ๒ เล่มที่ ๑ เมื่อ "ฉัน" ถูกละเมิดสิทธิ และ เล่มที่ ๒ เมื่อ "ชุมชน" ถูกละเมิดสิทธิ จะเป็นกรณีศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการรณรงค์ ส่งเสริม ปกป้อง คุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มกราคม ๒๕๕๕

สารบัญ

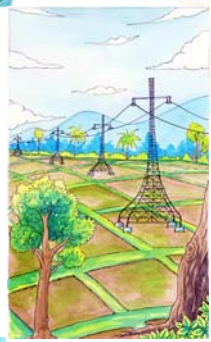

๗ เรื่องราวที่ ๑
แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม
ความพรมพื้นของชุมชนที่มาบตาพุด

๑๓ เรื่องราวที่ ๒
เสาไฟฟ้าแรงสูง นำความเจริญมาแล้วใครต้องการบ้าง?

๑๗ เรื่องราวที่ ๓
ลูกจะคลอดแล้ว...
ช่วยด้วย จู่ๆ ก็มีกฎหมายตัดสิทธิประกันสังคม

๒๑ เรื่องราวที่ ๔
รักษ์ป่าดีที่สุด แต่...รักคนอยู่กับป่าด้วยได้ไหม

๒๕ เรื่องราวที่ ๕
เทศบาลจัดการขยะ ไม่ได้ตามสัญญา

๒๙ เรื่องราวที่ ๖
ดีใจหลวงมาขุดลอกห้วย... แต่ทำไมที่นาหายหมด

๓๕ เรื่องราวที่ ๗
จากหนองน้ำที่สาธารณะ ๗๗๐ ตารางวา กลายเป็น ๗๗๐ ไร่

๓๙ เรื่องราวที่ ๘
พิทักษ์ภูเขาเพื่อแหล่งต้นน้ำ ที่ดอยแม่ออกฮู

๔๕ เรื่องราวที่ ๙
รักษาถ้ำ รักษาภูเขา ด้วยแนวทางชูเขาห้ามล่าสัตว์ป่า

เรื่องราวที่ ๑๐ ๔๙
คารวะต่อเจริญ วัดอักษร นักสู้ของประชาชน

เรื่องราวที่ ๑๑ ๕๓
รักษ์ป่า รักษ์ต้นน้ำ
คัดค้านถนนทางหลวงผ่านอุทยาน

เรื่องราวที่ ๑๒ ๕๗
อยู่กันมายาวนาน ถูกประกาศอุทยานทับที่

เรื่องราวที่ ๑๓ ๖๑
ท่าเทียบเรือที่เกาะยาว ท้าทายทั้งรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย

เรื่องราวที่ ๑๔ ๖๕
มีประกันสังคมมานาน แต่กลับออกกฎหมายตัดสิทธิ

เรื่องราวที่ ๑๕ ๖๙
ช่วยลูกจ้างรัฐ สัญญาจ้างชั่วคราว และสัญญาจ้างทำของด้วย

เรื่องราวที่ ๑๖ ๗๕
นโยบายของรัฐ วางเขตต่อสิทธิชุมชน

เรื่องราวที่ ๑๗ ๗๙
สวนล้ม กับการแย่งชิงน้ำในชุมชน

เรื่องราวที่ ๑๘ ๘๓
เสียงจากกะเหรี่ยง ของที่ทำกินคืนชุมชน

เรื่องราวที่ ๑๙ ๘๙
ชาวเกาะพีพี ของร่วมวางผังเมืองหลังสึนามิด้วย

เรื่องราวที่ ๒๐ ๙๓
ความสับสนเรื่องพื้นที่ทหาร หรือพื้นที่ป่าไม้ กับ พื้นที่ชาวบ้าน

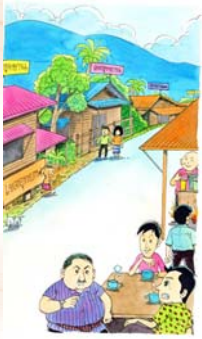

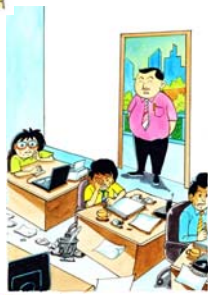

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๑

แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรม ความฝันของชุมชนที่มาบตาพุด

"การพัฒนา" ถูกรัฐสร้างภาพมาตลอดว่า ไทยจะเป็นประเทศที่เจริญได้ต้องส่งเสริมโรงงานอุตสาหกรรม ต้องดึงนายทุนต่างชาติมามาก ๆ ชาวบ้านจะได้มีงานทำในโรงงาน และประเทศมีรายได้จากการส่งออกสินค้าไปขายต่างประเทศ

จ.ระยอง มีชื่อเสียงโด่งดังเรื่องสวนผลไม้ ไม่ว่า เงาะ ทุเรียน และสวนเกษตรอื่น ๆ ทำรายได้ให้ชุมชนมายาวนาน สวนผลไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ช่วยสร้างวิถีชีวิตที่สงบสุข และรักษาพื้นที่อุดมสมบูรณ์ให้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมของประเทศ รวมทั้งมีอาชีพประมงแบบพื้นบ้านหรือหาปลามายาวนาน

ผู้คนมีงานทำอยู่ในสวนของตนเอง รับจ้างสวนใกล้ ๆ บ้าน และหาปลาแบบพื้นบ้าน

แต่เมื่อรัฐบาลมีแผนสนับสนุนการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด มีโรงงานขนาดใหญ่โดยทุนทั้งต่างชาติ และในประเทศ มีท่าเรือน้ำลึก ชาวบ้านไม่รู้แผนงานทั้งหมด ค่อย ๆ ทยอยเห็นการก่อสร้างโรงงาน ท่าเรือ ทำถนน มีผู้คนมากมายมาอยู่ในพื้นที่

อยู่มาไม่นาน สวนผลไม้ของชุมชนที่อยู่ติดกับนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดเริ่มมีผลผลิตลดลง ท่าเรือน้ำลึกที่ยื่นไปกลางทะเลทำให้น้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่งอย่างรุนแรง มลพิษฝุ่นละอองเริ่มหนักหนาสาหัสขึ้น เสียงร้องทุกข์ของชาวบ้านกลายเป็นเรื่องน่าหัวเราะ . . . "คิดมากไป" "ขัดขวางการพัฒนา"

หน่วยงานของรัฐมาตรวจสอบมลพิษทางอากาศ และมลพิษทางน้ำ ทีไร ก็บอกว่า มลพิษไม่เกินค่ามาตรฐานทุกที จึงไม่กระทบต่อใคร? ...

ชาวบ้านบ่นว่า ต้องให้ผู้ที่เอาเครื่องมือมาวัดมลพิษมาอยู่ในชุมชนด้วยตนเองสักระยะ จึงจะรู้ว่า ชีวิตจริงมันสาหัสเพียงใด

จนที่สุด นักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้ก็ทนอยู่ไม่ไหว ครู นักเรียนแพ้มลพิษอย่างหนัก จนที่สุดต้องมีการอพยพโรงเรียนออกไปห่าง ๕ กิโลเมตร พร้อมการถูกทวงบุญคุณว่า ทางนิคมอุตสาหกรรมได้ให้งบประมาณสร้างโรงเรียนอาคารใหม่แล้ว

ชาวบ้านเจ็บปวดนัก ! ทำไมชาวสวน ชาวชุมชนอยู่มาก่อน แต่กลับต้องอพยพลูกหลานไปเรียนไกลขึ้น สวนผลไม้หดหายลงไปทุกขณะ ชาวประมงพื้นบ้านเริ่มได้รับผลกระทบหนักหน่วงขึ้น รวมทั้งที่ดินถูกเปลี่ยนมือไปหานายทุนมากขึ้น ๆ มีการแย่งชิงน้ำจากภาคเกษตรไปอุตสาหกรรมมากขึ้น ๆ

การต่อสู้ของชาวบ้านยิ่งรุนแรงมีพลังขึ้น เมื่อมีข่าวว่าจะสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินเพิ่มอีก และจะผันน้ำจากการใช้ภาคเกษตร

ไปอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น เพราะที่ผ่านมาก็ทนแทบไม่ไหวแล้ว ชาวบ้านจึงมีการชุมนุมและยื่นข้อเรียกร้องทั้งที่จังหวัด ที่กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพลังงาน และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ส.ผ.)

การต่อสู้ขยายตัวนับพัน ๆ คน โดยร่วมกับกลุ่มคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินที่ จ.สมุทรสงคราม และที่อื่น ๆ

วันนี้การต่อสู้ยังไม่จบสิ้น แต่ความเข้มแข็งของประชาชนก้าวหน้าจากเดิม มีบันทึกข้อตกลงร่วมกับรัฐบาลว่า จะไม่มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มอีกในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และจะให้มีคณะทำงานร่วมกับชุมชน ตรวจสอบปัญหามลพิษและผลกระทบอย่างจริงจัง เพราะปัญหาจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด มีทั้งมิติแย่งชิงน้ำและที่ดินอุดมสมบูรณ์จากภาคเกษตร การเซาะพังทลายของชายฝั่ง

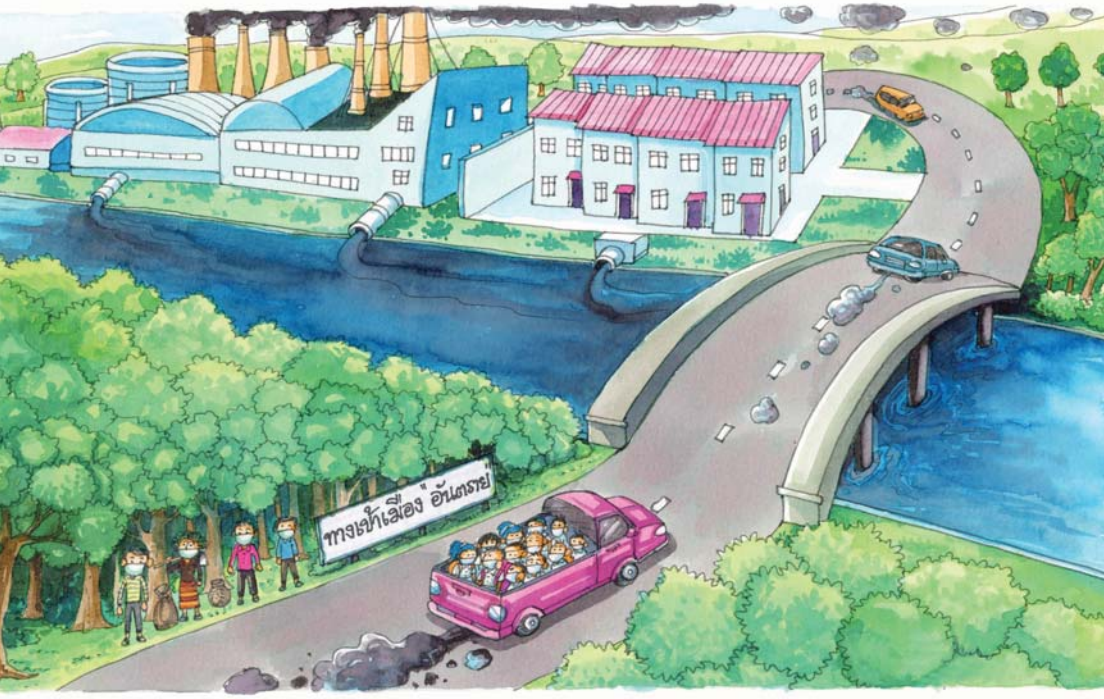

ชาวบ้านพัฒนากลุ่ม ติดตามความคืบหน้า อย่างเอาจริงเอาจัง มีประชาชนจากทั่วประเทศ ที่กำลังเริ่มมีนิคม อุตสาหกรรม หรือมี โรงงานอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ รวมทั้ง โรงไฟฟ้า ต่างพากันมา ดูปัญหาจริงที่มาบตาพุด กลับไปบอกเป็นเสียง เดียวว่า "น่ากลัวมาก"

แม้ข้อตกลง กับรัฐบาลยังล้มเหลว แต่วันนี้ชุมชนได้ขยาย เครือข่ายเข้มแข็ง และประสานงานกับ กสม. สถาบันวิชาการ และสื่อ มาทำข่าวอย่างต่อเนื่อง นิคมอุตสาหกรรม มาบตาพุด กลายเป็น สัญลักษณ์ที่ท้าทาย สังคมไทยว่า จะแก้ไข หรือจะเดินย่ำรอยเดิม ต่อไปอีกกี่นิคม อุตสาหกรรม

ชาวบ้านยื่นฟ้องศาลปกครอง ซึ่งศาลมีคำวินิจฉัยแล้วว่า ให้ประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษตามที่ชาวบ้านเสนอและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความบกพร่อง

แรงกดดันจากสังคมทำให้รัฐบาลไม่อุทธรณ์ และเตรียมการประกาศเขตควบคุมมลพิษ โดยมีกระบวนการปรึกษาร่วมกับชุมชนแต่ประเด็นเจ้าหน้าที่บกพร่อง เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องยังไม่ยอมรับ จึงมีการอุทธรณ์อยู่

วันนี้...ชุมชนมาบตาพุด กลายเป็นแหล่งเรียนรู้จากชุมชนทั่วประเทศ ทั้งสภาพปัญหา และบทเรียนการต่อสู้ที่เข้มแข็งของชุมชนหลายชุมชนผนึกกำลังร่วมกัน

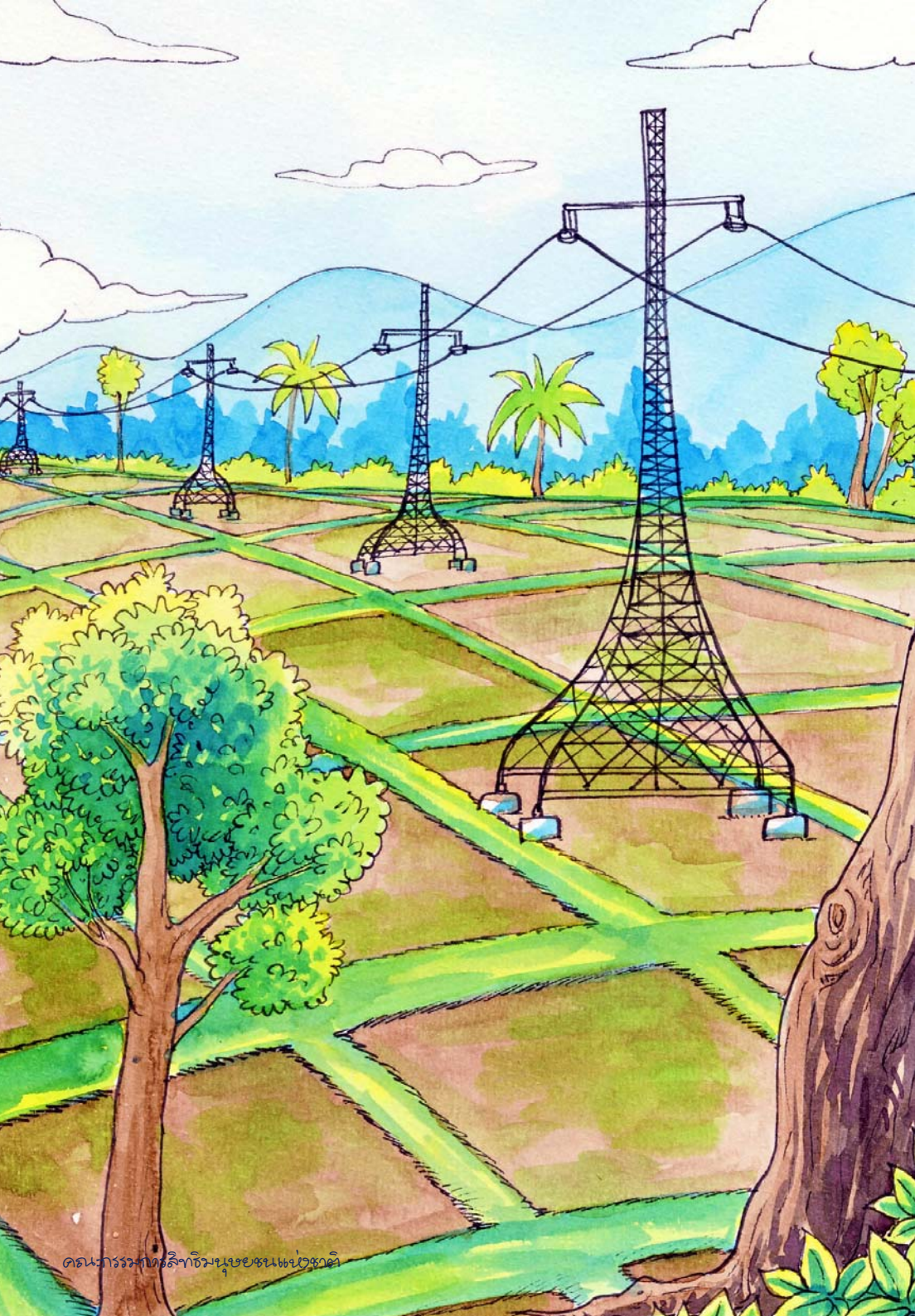

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๓

เสาไฟฟ้าแรงสูง นำความเจริญมาแล้ว ใครต้องการบ้าง?

ลุงมี อยู่ จ.อุดรธานี เมื่อ ๒๐ ปีก่อนมีเสาไฟฟ้าแรงสูงมาพอปักลงในทุ่งนา ๒ เสา เสาหนึ่งมี ๔ ขา ให้ค่าปักขาคละ ๔๐๐ บาท และพอขาดสายไฟฟ้าเชื่อมกับเสาทั้งสองผ่านทุ่งนาอีก โดยให้ปลูกข้าวและพืชไร่ได้ แต่ระยะจากเสาข้างละ ๑๕ เมตร ห้ามปลูกบ้านหรืออาคาร ห้ามขุดสระ ห้ามปลูกต้นไม้ผล โดยจ่ายเงินให้อีกนิดหน่อย ลุงมีเห็นนายอำเภอขานายช่างมาวัดดูและมาบอกเอง แม้จะไม่อยากให้ปักก็เกรงใจเจ้านายว่าเป็นพองหลวง

ผ่านมาอีก ๑๐ ปี การไฟฟ้าฝ่ายผลิตมาปักเสาในนาติดกับลุงมีทั้งสองฝั่ง ครั้งนี้มาขาดแต่สายไฟผ่าน ไม่มีเสาในนา ลุงมี จึงไม่ได้ค่าปักเสาอีก

ปีที่แล้ว การไฟฟ้าฯ มาปักเสาไฟฟ้าแรงสูงอีกสองเสาในนาลุงมีอีก แต่เสาเล็กกว่าเดิมนิดหน่อย บอกว่าจะขอปักชั่วคราวแค่สองปี เดี๋ยวจะมีแนวปักเสาไฟใหม่ที่ถาวรที่ไม่ใช่มาปักลงในนาลุงมี ครั้งนี้ไม่จ่ายเงินอะไร บอกว่าจ่ายไปแล้ว ตั้งแต่ครั้งแรก เพราะอยู่ในระยะไม่เกิน ๑๕ เมตรจากเสาเดิมเมื่อ ๒๐ ปีก่อน

คราวนี้ลุงมีทนต่อไปไม่ไหวแล้ว ตอนมาวางเชื่อมต่อกันสองสายเมื่อ ๑๐ ปีก่อน เวลาทำนายามหน้าฝนก็น่ากลัวมากอยู่แล้ว คราวนี้มีประกายไฟแลบอยู่ตรงจุดเชื่อมเดิมมากยิ่งขึ้น อยากขายที่นาหนีก็เสียดายมาก เพราะเป็นนาที่อุดมสมบูรณ์ เป็นมรดกตกทอดของพ่อแม่มานาน ถึงแม้คิดจะขาย ที่นาข้าง ๆ เขาขายได้ไร่ละสองแสนบาท แต่ของลุงมีไม่มีใครอยากซื้อเลย กลัวเสาไฟฟ้าแรงสูงกันทั้งนั้น ...

ปัญหาการรอนสิทธิเรื่องเสาไฟฟ้าแรงสูง มีเรื่องร้องเรียนทั่วประเทศ เพราะกระทบต่อที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ทำให้ใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่ ราคาที่ดินตกต่ำลงอย่างมาก และยังมีปัญหาความหวั่นเกรงต่อผลกระทบต่อสุขภาพที่ยังไม่มีงานวิจัยมายืนยันว่า ปลอดภัยต่อสุขภาพอย่างแท้จริง

การสร้างเขื่อนในลาวเพื่อขายไฟฟ้าให้ประเทศไทย ที่กำลังจะต้องมีการปักเสาไฟฟ้า แรงสูงมาจนถึง จ.ขอนแก่น ทำให้ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งที่ จ.อุดรธานี โต้แย้งคัดค้าน ฟ้องไปที่ศาลปกครอง ว่าไม่มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญในการกำหนดแนวสายไฟฟาผ่าน และไม่ต้องการให้แนวสายไฟฟาผ่านชุมชนและที่นาเลย

ชาวบ้านทั่วไปตั้งคำถามว่า ใครเป็นคนตัดสินใจกำหนดแนวทางการเดินสายไฟฟ้าแรงสูงแต่ละเส้นทาง? ทำไมพวกเขาจึงต้องเสี่ยงละ...และผลประโยชน์ตกเพื่อใครกันแน่? ชาวบ้านไม่มีสิทธิโต้แย้งไม่ให้ผ่านที่ดินของตนเองเลยหรือ

ทำไมไม่เปลี่ยนวิธีการเป็นการเวนคืนที่ดิน โดยดูผลกระทบที่เกิดขึ้นให้ครบถ้วน หรือซื้อที่ดินไปทั้งแปลงเสียเลย?

รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการฐานทรัพยากร และยังรับรองคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล ดังนั้น ชาวบ้านจึงตื่นตัวและพิทักษ์สิทธิของตนเองและชุมชนมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยวิธีการรูปแบบต่าง ๆ ด้วยหวังว่า กฎหมายให้อำนาจรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่นนี้จะต้องมีการแก้ไขในที่สุด

เรื่องที่ ๓

ลูกจะคลอดแล้ว...ช่วยด้วย จ๋าๆ ก็มีกฎหมายตัดสิทธิประกันสังคม

น้องเป็นลูกจ้างแผนกธุรการของโรงเรียนเอกชนที่มีชื่อเสียง เธอเจ็บท้องจะคลอดลูก ในเดือนเมษายน ๒๕๕๑ สามีรีบพาไปโรงพยาบาลที่เลือกไว้ในบัตรประกันสังคมที่เธอเป็นสมาชิกกองทุนนี้มาหลายปีแล้ว แต่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลบอกว่า เธอถูกตัดสิทธิประกันสังคมแล้วตั้งแต่วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๑ เธอตามไปที่โรงเรียน ๆ ก็ยืนยันว่า ได้ส่งเงินให้ประกันสังคมมาตลอด ทั้งเงินค่าจ้างที่หักไว้จากเธอเดือนละ ๒๒๓ บาท และเงินส่วนที่นายจ้าง คือ โรงเรียนต้องสมทบเท่ากัน

น้องไม่รู้จะทำอย่างไร ต้องคลอดแล้ว บัตรทองก็ไม่มี เพราะคนมีบัตรประกันสังคมจะไม่มีบัตรทอง สามีต้องไปยืมเงินดอกเบี้ยสูงมาจ่าย

เรื่องของน้องทำให้ลูกจ้างและสหภาพโรงเรียนเอกชน รวมทั้งโรงเรียนเอกชนต่าง ๆ ได้รับรู้ว่า มีกฎหมายโรงเรียนเอกชนฉบับใหม่ที่ผ่านสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ โดยให้มีผลบังคับใช้วันที่ ๑๒ ม.ค. ๒๕๕๑ ค โดยมีมาตรา ๘๖ บัญญัติว่า ให้บุคลากรโรงเรียนเอกชนทั้งหมดไม่อยู่ในกฎหมายแรงงานทุกฉบับ คือ กฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ กฎหมายประกันสังคม กฎหมายกองทุนเงินทดแทน

เมื่อทางโรงเรียน และสหภาพลูกจ้างโรงเรียนเอกชน ร่วมกันร้องเรียนและหารือแนวทางแก้ไขต่อหลายหน่วยงาน แต่สำนักงานประกันสังคม และกระทรวงแรงงาน ต่างยืนยันว่า ไม่เคยรู้เรื่องการออกกฎหมายนี้เลย สำนักงานการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เจ้าของร่างกฎหมายก็ได้แต่บอกว่า ผิดพลาดไปแล้ว ขอให้ทุกคนยอมเป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคมใหม่ตามความสมัครใจ ในมาตรา ๓๙ คือจ่ายเองสองเท่าจากเดิมไปก่อนเพื่อรักษาสิทธิประกันสังคมไว้ โดยนายจ้างและรัฐไม่ต้องจ่ายสมทบเหมือนที่ผ่านมา แล้วกระทรวงศึกษาธิการจะหาทางแก้กฎหมายทีหลัง

กสม.หยิบยกเรื่องกฎหมายที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนทำงานฉบับนี้ขึ้นมาตรวจสอบ โดยเชิญหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ทั้งกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทน รวมทั้งคณะกรรมการกฤษฎีกาที่มีหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมายของรัฐบาลก่อนเข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทุกหน่วยงานต่างมีทางแก้ไขเยียวยาได้นอกจากให้ไปประกันตามความสมัครใจโดยจ่ายเองผู้เดียวสองเท่าจากเดิมดังกล่าว ซึ่งเมื่อครบกำหนดที่ให้เวลาไว้ มีลูกจ้าง

โรงเรียนเอกชนที่เคยเป็นสมาชิกกองทุนประกันสังคมมาขอใช้สิทธิดังกล่าว จำนวนประมาณ ๕๐% เท่านั้น

ไม่มีหน่วยงานรัฐใดแสดงความรับผิดชอบกับการตัดสิทธิของพวกเขาและเชื่อไปหลายหมื่นคน...นอกจาก ส.ส. หญิงบางพรรค รับปากจะไปเสนอแก้ไขกฎหมายนี้ในรัฐสภา แต่ต้องใช้เวลามากสักหน่อย...

สมาคมโรงเรียนเอกชน ร่วมกับสหภาพลูกจ้างโรงเรียนเอกชน และลูกจ้างของโรงเรียนเอกชนจำนวนหนึ่ง ยื่นข้อร้องเรียนต่อ กสม. ให้ช่วยเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่ากฎหมายฉบับนี้ โดยเฉพาะมาตรา ๘๖ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐเร่งแก้ไขเยียวยา

ลูกจ้างโรงเรียนเอกชนจำนวนมากที่มีรายได้ไม่มากนัก หลายหมื่นคน จึงเดือดร้อนจากการสูญเสียสิทธิในกฎหมายแรงงาน โดยเฉพาะกองทุนประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทนเช่นนี้ โดยถูกละเมิดสิทธิการมีส่วนร่วมของชุมชนลูกจ้างโรงเรียนเอกชนทั้งหมด กสม. เสนอเรื่องนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญตั้งแต่เดือนกันยายน ๒๕๕๑ แล้ว ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการพิจารณา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๕

รักษ์ป่าดีที่สุด แต่...รักคนอยู่กับป่าด้วยได้ไหม

ชาวบ้านหลายตำบล หลายอำเภอ ของ จ.พัทลุง และ จ.ตรัง ถูกประกาศป่าสงวนแห่งชาติทับที่ทำกิน และที่อยู่อาศัยของชุมชนจำนวนมาก ทั้งที่อยู่กันมานานเกือบร้อยปีแล้ว ทำให้ถูกจับกันมากมาย แต่ก็พยายามประคับประคองทำกินกันมา

แต่แล้ว มีประกาศอุทยานแห่งชาติเขือกเขาบรรทัดทับซ้อนไปกับเขตป่าสงวนแห่งชาติเดิมอีก กฎหมายอุทยานแห่งชาติยิ่งเข้มงวดมากกว่าเดิม ป่าชุมชนที่เคยดูแลและอาศัยหาอยู่หากิน เป็นแหล่งสมุนไพรของชาวบ้านก็เข้าไม่ได้ถูกจับ จนมีการชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหานี้มาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับจังหวัด และมาที่ทำเนียบรัฐบาล จนกระทั่งมีมติคณะรัฐมนตรีหลายฉบับ โดยเฉพาะมติ คณะรัฐมนตรี

เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ให้ผ่อนผันการทำกินของชาวบ้านในที่เดิมไปก่อน แต่ห้ามบุกรุกใหม่ เพื่อรอการพิสูจน์สิทธิและหาทางแก้ไขให้มีความมั่นคง

ผ่านมานับสิบปี ไม่มีการกันแนวเขตที่ทำกินและที่ชุมชนให้ชาวบ้านสักที ไม่มีกระบวนการพิสูจน์สิทธิอย่างจริงจัง คนที่ถูกจับก็มักจะแพ้คดี แม้จะช่วยรักษาป่าและดูป่าชุมชน แต่ไม่มีความมั่นคงสักที พื้นที่ใกล้ ๆ ที่ไม่ถูกประกาศทับเป็นอุทยานแห่งชาติในหลายหมู่บ้านก็ได้เอกสารสิทธิ สปก.๔-๐๑ อีกหลาย ๆ ชุมชนก็ได้โฉนดไปแล้ว

ตอนนี้สถานการณ์หนักยิ่งขึ้น เพราะต้นยางพาราที่ปลูกกันมาได้กรีดยางจนหมดอายุและปลูกใหม่เป็นรอบที่สอง บางคนปลูกใหม่เป็นรอบสามแล้ว ถึงเวลาครบรอบหมดอายุการกรีดยาง ก็ต้องตัดทิ้งและปลูกใหม่ แต่ปัจจุบันนี้ถือว่าผิดกฎหมายทั้งหมด แม้มติคณะรัฐมนตรีผ่อนผันให้ทำกินไปในที่เดิมก่อน แต่ถือว่าต้นยางพาราที่ปลูกในที่ป่าไม้เป็นของรัฐ ชาวบ้านจึงไม่มีสิทธิตัด และไม่มีสิทธิปลูกใหม่อีก บางคนแอบตัดฟันแล้วปลูกใหม่ ก็มีถูกจับไปหลายราย แต่เมื่อทำกินไม่ได้ก็ทำให้มีคนแอบเลี่ยงตัดเป็นระยะ ๆ

แม้จะรับสารภาพ เพราะไม่มีเงินค่าทนายและค่าใช้จ่ายประกันตัว รวมทั้งการสู้คดีอีกหลายปี แต่ตอนนี้นโยบายรัฐบาลรักษาป่าและสิ่งแวดล้อมเข้มงวด มีการฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายทั้งคนที่รับสารภาพและคนที่ต่อสู้แล้วแพ้คดี แต่ละรายหลายแสนบาทขึ้นไป บางรายหลายล้านบาท

ชาวบ้านจึงพยายามร่วมมือกันเป็นเครือข่ายเรื่องที่ดินป่าไม้และเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาให้มั่นคงและยั่งยืน รวมทั้งเรียกร้องให้มีการกระจายการถือครองที่ดินจากผู้ที่ถือครองที่ดินจำนวนมากและไม่ทำประโยชน์ใด ๆ จนรัฐบาลปัจจุบันต้องตั้งคณะกรรมการระดับชาติที่มีตัวแทนชาวบ้านร่วมด้วย เพื่อแก้ไขปัญหานี้ในเชิงนโยบาย และการแก้ไขปัญหาร่วงด่วนทั่วประเทศให้ได้สักที

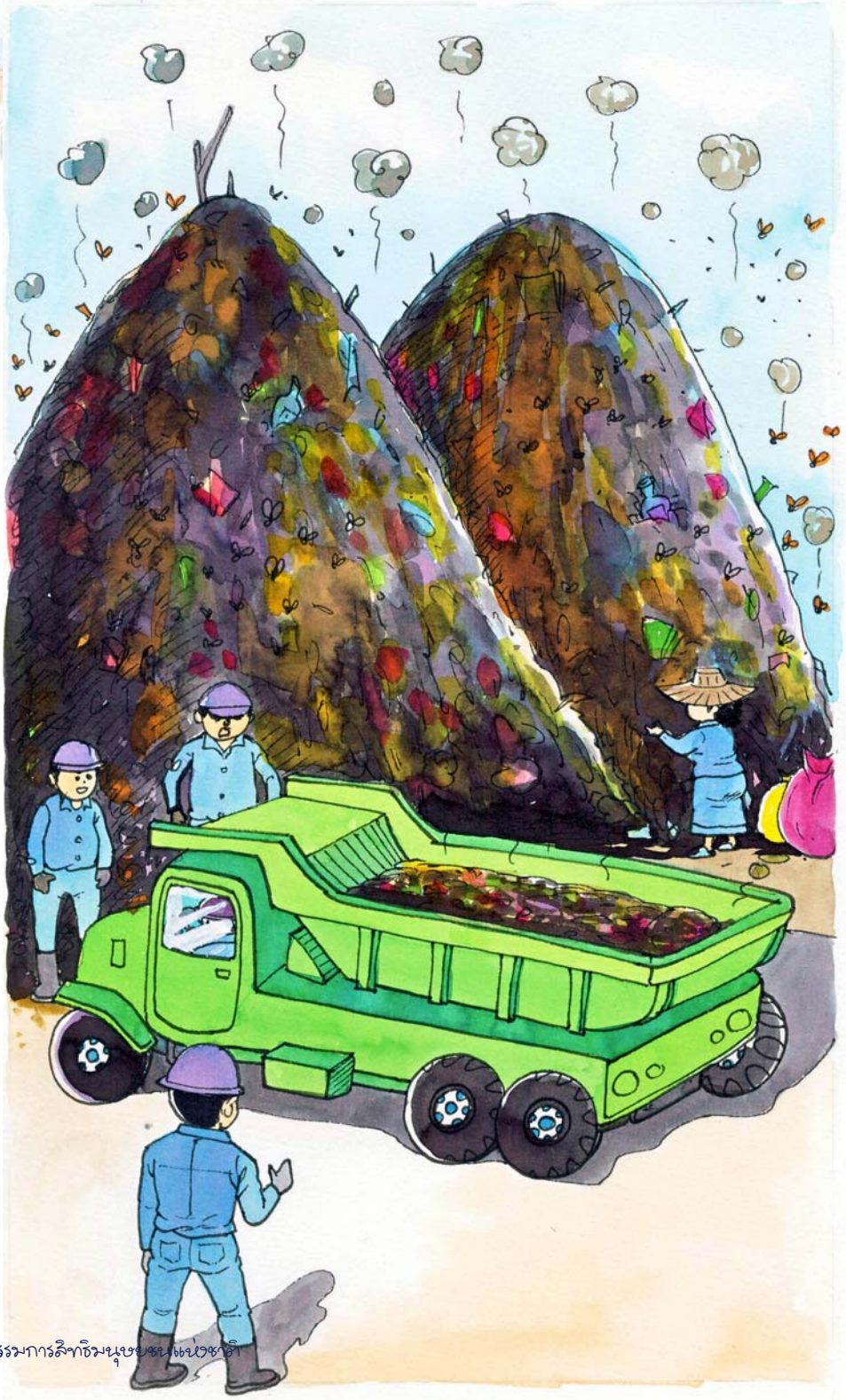

เรื่องที่ ๕

เทศบาลจัดการขยะ ไม่ได้ตามสัญญา

ชาวบ้านตำบลโนนห้อมได้รับความเดือดร้อนจากบ่อทิ้งขยะของเทศบาลเมืองปราจีนบุรี ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณหมู่ที่ ๗ บ้านดงยาว และหมู่ที่ ๘ บ้านขอม ตำบลโนนห้อม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งทางเทศบาลได้นำเอาขยะมูลฝอยมาทิ้งเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาต่อคุณภาพชีวิตและสภาพแวดล้อม คือ ขยะเหล่านั้นส่งกลิ่นเหม็นต่อประชาชนอย่างมาก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหญิง (อบต.) และชาวบ้านพากันมาร้องเรียนกับ กสม. เพื่อขอความเป็นธรรมและประสานงานแก้ไขปัญหา

กสม. พบว่า เทศบาลเมืองปราจีนบุรีได้ซื้อที่ดินจำนวน ๑๐๘ ไร่ ในสมัยสภาตำบล เพื่อจัดทำบ่อขยะ โดยตกลงจะขอใช้พื้นที่เป็นศูนย์กำจัดขยะแบบฝังกลบและรับรองว่าจะฝังกลบทุกวัน โดยบ่อขยะ

จะรองรับขยะได้ ๑๐-๑๕ ตันต่อวัน โดยจะขอเดินรถผ่านหมู่บ้านเพียงเส้นทางเดียวเท่านั้น

แต่แล้ว ต่อมาเทศบาลเมืองปรางจีนบุรีกลับรับทิ้งขยะมาฝังกลบบ่อเดิมนี้ให้อีกหลายหน่วยงานจากจังหวัดนครนายก ทำให้ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นเกินกว่าที่กำหนดกลายเป็น ๔๐-๕๐ ตันต่อวัน และเทศบาลก็ไม่ได้ทำการฝังกลบทุกวัน อ้างแต่ว่า รถแบ๊คโฮที่จะฝังกลบเสียอยู่บ่อย ๆ ยิ่งไปกว่านั้นรถขยะจำนวนมากกลับวิ่งผ่านชุมชนหลายเส้นทาง ทำให้ส่งกลิ่นเหม็นเป็นอย่างมากทั้งในบริเวณที่ทิ้งขยะ และบริเวณที่รถวิ่งผ่าน และบางครั้งยังมีขยะหล่นเรี่ยราดตามทาง มีแมลงวันซึ่งเป็นพาหะนำโรคอีกจำนวนมาก ซึ่งการดำเนินการของเทศบาลจึงไม่ได้เป็นไปตามสัญญาไว้

เทศบาลเมืองปรางจีนบุรีเรียกเก็บค่าขนขยะจากหน่วยงานอื่นของนครนายกในอัตรา ๒๓๐ บาทต่อตัน ทำให้เทศบาลได้รับผลประโยชน์ ขณะที่บริเวณบ่อทิ้งขยะนั้นห่างจากชุมชน เพียง ๓๐ เมตร เท่านั้น นอกจากนี้มีน้ำเสียจากขยะไหลออกไปใส่พื้นที่ทำนาของชาวบ้าน โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ได้ร้องเรียนและเจรจากับเทศบาลหลายครั้ง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

แต่เรื่องก็เรียบหาย กสม. ไปดูพื้นที่ พบว่าปัญหาหนักและเร่งด่วนมาก จึงเร่งเชิญผู้เสียหายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับจังหวัด ร่วมกับกรมควบคุมมลพิษและสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ๒ ครั้ง โดยจัดประชุมที่กรุงเทพ และที่จังหวัดปราจีนบุรี

จากการประชุมหารือ พบว่าโครงการกำจัดขยะแบบฝังกลบของเทศบาลเมืองปราจีนบุรีได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม ตามแบบของโครงการนี้ที่ได้รับอนุมัติจะรับขยะได้ไม่เกิน ๑๐ ตันต่อวัน โดยมีกติกาว่าต้องฝังกลบทุกวัน และจะต้องเปิดบ่อใหม่เมื่อขยะเต็มตามกำหนดแล้ว ซึ่งกรมควบคุมมลพิษมาดูแล้วยืนยันว่าต้องปิดบ่อเดิมได้แล้ว และเปิดรับขยะในบ่อใหม่

เทศบาลพยายามขออนุญาตให้ฝังกลบในบ่อเดิมไปก่อน ระหว่างรอเปิดบ่อขยะใหม่ และสัญญาจะแก้ไขปัญหาต่างๆ แต่ชุมชนไม่ยินยอม ในที่สุดก็มีติกาลร่วมกันว่า มาตรการเร่งด่วนเฉพาะหน้า

๑). ให้งดรับขยะจากนอกเขตเทศบาลมาทิ้งเพิ่ม โดยไม่ให้เกิน ๑๐ ตันต่อวันและต้องฝังกลบให้ได้ทุกวัน โดยเปิดพื้นที่ระยะ ๒ ทันที เพราะยังมีที่ดินเหลือรองรับตามแบบที่กำหนดไว้

๒). ใช้น้ำหมักชีวภาพและอื่น ๆ ที่เหมาะสมมาช่วยกำจัดกลิ่นและลดน้ำเสียทุกวัน

๓). ให้รถขนขยะเดินรถผ่านชุมชนเพียงเส้นทางเดียวตามที่ตกลงกันไว้ในตอนแรก

ในระยะต่อไปให้เทศบาลจัดทำถนนตัดใหม่ โดยไม่ผ่านชุมชนหมู่บ้าน เพื่อขนขยะและต้องมีแผนงานชัดเจนในการรณรงค์ร่วมกับชุมชนในการลดปริมาณขยะ

มาตรการแก้ไขในระยะต่อไป คือ ทางจังหวัดร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดรับที่จะร่วมกันวางแผนระบบการกำจัดขยะรวมทั้งจังหวัด เพราะต่อไปนี้ พื้นที่ตาม อ.บ.ต. ต่าง ๆ ชุมชนจะไม่ยอมให้มาทิ้งขยะเช่นเดิมอย่างง่าย ๆ อีกต่อไปแล้ว

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๖

ดีใจหลวงมาขุดลอกห้วย... แต่ทำไมที่นาหายหมด

ที่ผ่านมา พอรู้ว่าจะมีโครงการขุดลอกห้วย หรือ สร้างอ่างเก็บน้ำ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะดีใจ คิดว่าจะมีน้ำทำนาทำสวนดีขึ้น แต่กรมชลประทาน หรือหน่วยงานไหนก็ไม่ค่อยจะนำรายละเอียดข้อมูลมาชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจก่อน รวมทั้งไม่มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่จะได้รับผลกระทบ รวมทั้งไม่ได้ศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน มีบางส่วนถูกขุดที่ดินโดยไม่ได้เงิน เพราะกรมชลประทาน บอกว่าเป็นโครงการขนาดเล็ก ไม่มีงบประมาณค่าเวนคืนหรือไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน คนส่วนใหญ่ที่ได้ประโยชน์โดยไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงมักจะเป็นเสียงสนับสนุน รวมทั้ง อ.บ.ต. หรือเทศบาล ผู้สูญเสียที่ดินก็ต้องจำยอมไม่รู้จะต้านทานอย่างไร

รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ กำหนดให้ชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมรับรู้และร่วมตัดสินใจก่อนทำโครงการใด ๆ เมื่อมีผลกระทบต่อตนเองและชุมชน แต่เมื่อทัวร์นกขมิ้นของรัฐบาลมาประชุมสัญจรที่ จ.ขอนแก่น ส.ส. รัฐบาลในพื้นที่เสนอขยายและขุดลอกลำห้วยพะเนียง จ.หนองบัวลำภู ด้วยงบประมาณ ๔๐๐ ล้านบาท ผ่านหลายตำบล รวมทั้งเขตเทศบาลเมือง รัฐบาลก็มีมติอนุมัติ และลงมือในไม่กี่เดือน โดยไม่ชี้แจงรายละเอียดก่อนเหมือนเดิม

สองฝั่งลำพะเนียง จ.หนองบัวลำภู ที่เป็นสายน้ำหลักและที่นาอุดมสมบูรณ์มาก มีโฉนดทุกครอบครัวเพราะเป็นมรดกตกทอดมายาวนาน ส.ส. และกรมชลประทานมาโฆษณาว่า มีงบมา ๔๐๐ ล้านบาท จะขุดลอกห้วยให้ จะได้มีน้ำใช้หน้าแล้งดียิ่งขึ้นและช่วยป้องกันน้ำท่วม ทุกคนก็เซ็นยินยอมให้ทั้งหมดหลายร้อยครอบครัว ตั้งแต่เขตเทศบาลจนผ่านไปพื้นที่อีกหลาย อ.บ.ต.

เพราะคิดว่าจะมาขุดลอกลำห้วยพะเนียง ซึ่งกว้างประมาณ ๑๐ เมตร และตื้นเขินบางช่วง จึงลงชื่อยินยอมให้ทั้งหมด โดยไม่รับค่าชดเชยใดๆ แต่พองมาขุดจริง ปรากฏว่ากลายเป็นขยายลำห้วยกว้างถึงกว่า ๕๐ เมตร แถมทำคันดินสูงสองฝั่งห้วย และยังทำถนนสองฝั่งกว้างอีกฝั่งละ ๔ เมตร ชาวบ้านสูญเสียที่ดินที่มีโฉนดแล้วจำนวนมาก

ชาวบ้านอกใจทำอะไรไม่ถูกตอนเริ่มขุดไม่นานก็ไปร้องเรียนจังหวัดและกรมชลประทาน แต่ถูกอ้างว่ามีใบเซ็นยินยอมพองทุกคน และกรมชลประทานยืนยันว่าเป็นโครงการขนาดเล็ก ไม่มีค่าเวนคืน แม้จะมีโฉนดที่ดินทุกรายก็ตาม มีรายหนึ่งที่ต่อสู้ขัดขวางไม่ยอมให้ขุดที่นาตนเอง จึงถูกเว้นข้ามไปก่อน บางรายถูกขุดที่นาไปเกือบทั้งหมดแถมยังเอาดินที่ขุดมากองในที่นาอีกก็มี

ตอนนี้ขยายลำห้วยไปครบ ๓๐ กิโลเมตรแล้ว และมีความพยายามจะขยายโครงการต่อไป แต่ชาวบ้านเห็นปัญหาผลกระทบแล้ว เวลาฝนตกน้ำก็ไหลลงตามธรรมชาติไม่ได้ เพราะมีถนนสูงกั้นไว้ น้ำท่วมจึงขังนานกว่าเดิม วัวควายก็ลงกินน้ำไม่ได้เพราะทั้งสูงทั้งลื่น เนื่องจากตัดต้นไม้และหญ้าที่เคยปกคลุมตลิ่งทิ้งไปหมด ตอนนี้เริ่มมีตลิ่งพังตามไปเรื่อย ๆ อีก หน้าแล้งก็สูบน้ำขึ้นไม่ไหว ต้องใช้เครื่องสูบน้ำขนาดใหญ่มาก ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มี จะซื้อก็ราคาแพงมาก

ในที่สุด ชาวบ้านเริ่มทยอยหาเงินจ้างทนายไปฟ้องศาลปกครองทีละราย ๆ จนฟ้องไปเกือบ ๒๐ คน ที่เหลือยังไม่ได้ฟ้อง ทั้งไม่มีเงินจ้างทนาย ทั้งไม่แน่ใจ กลัวเสียเงินสู้ไปแล้วแพ้อีก

นายวันชัย ที่ต่อสู้ไม่ยอมให้ขุดที่นาของตน จึงพาชาวบ้านกลุ่มหนึ่งมาร้อง กสม. ซึ่ง กสม. รีบไปตรวจสอบในพื้นที่ และเรียกข้อเท็จจริงจากกรมชลประทาน เห็นได้ชัดเจนว่า มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล และสิทธิชุมชนที่ไม่มีสิทธิมีส่วนร่วมรับรู้และตัดสินใจก่อนการดำเนินโครงการทั้งที่มีผลกระทบต่อตนเอง

เมื่อหารือไม่เป็นผล ระยะเวลาก็จำกัด เพราะจะหมดอายุความฟ้องศาลปกครอง กสม. จึงขอให้สภาทนายความที่มีข้อตกลงร่วมมือกันไปร่วมให้ความรู้เรื่องสิทธิตามรัฐธรรมนูญ และสภาทนายความรับเป็นทนายฟ้องศาลปกครองให้โดยไม่คิดค่าทนาย

น่าเสียดายที่ชาวบ้านมาร้อง กสม. ช้าไป ทำให้ไม่สามารถฟ้องร่วมทั้งหมดเป็นคดีเดียวกัน จะทำให้สะท้อนปัญหาและผลกระทบ

ได้ชัดเจน เนื่องจากชาวบ้านฟ้องเองไปแล้วบางส่วน ที่สุด กสม. จัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนประกอบการฟ้องศาล ส่วนสภาทนายความจัดทนายความฟรีชาวบ้านฟ้องศาลปกครองไปทั้งหมด ๑๔๘ คดี

ตอนนี้ศาลปกครองทยอยตัดสินให้ชดใช้ค่าเสียหายในที่ดินไปแล้วกว่า ๒๐ คดี แต่กรมชลประทาน และอัยการอุทธรณ์ ทำให้ชาวบ้านยังไม่ได้รับเงิน แต่ชาวบ้านมีกำลังใจต่อสู้ยิ่งขึ้น และดำเนินการร่วมมือกับหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อศึกษาหาแนวทางการฟื้นฟูลำน้ำและระบบนิเวศต่อไป

ชุมชนและกลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ จัดงานประเพณีสืบชะตาลำน้ำพะเนียง เพื่อร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูลำน้ำ ปล่อยปลาและปลูกต้นไม้ ในวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ เนื่องจากมีข่าวมาว่า รัฐบาลจะขยายและขุดลำพะเนียงต่อไปอีก แต่ชาวบ้านมีบทเรียนแล้ว ไม่ยอมง่าย ๆ และเรียกร้องให้ องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือในการพิทักษ์สิทธิชาวบ้านด้วย

นายกรัฐมนตรี สมัคร สุนทรเวช ประกาศจะทำโครงการผันน้ำโขง มูลค่านับแสนล้านบาท ซึ่งการขยายลำพะเนียง เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานผันน้ำโขงจากเลย ผ่านลำพะเนียงไปเขื่อนอุบลรัตน์ มีเครือข่ายหลายจังหวัดไปร่วมงาน และสื่อมวลชนที่ไปดูพื้นที่ก็ช่วยกันทำข่าวให้ข้อมูลข่าวสารเชื่อมโยงถึงโครงการผันน้ำโขงทั้งหมด ทำให้เรื่องราวของลำพะเนียงเป็นที่สนใจรับรู้อย่างกว้างขวาง

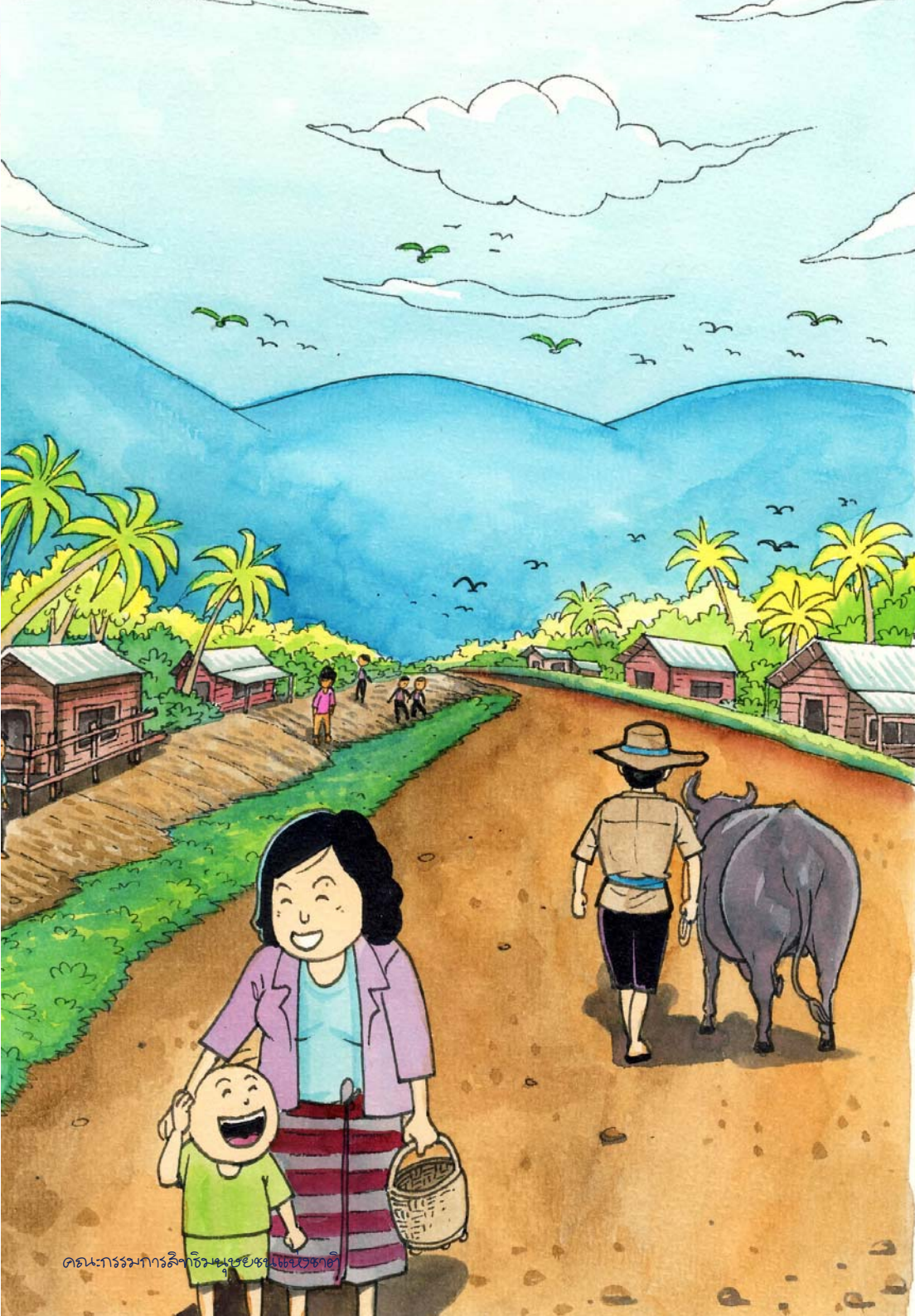

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๗

จากหนองน้ำที่สาธารณะ ๗๗๐ ตารางวา กลายเป็น ๗๗๐ ไร่

บ้านศรีแก้ว ตำบลศรีแก้ว อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร เป็นหมู่บ้านที่มีมาก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ชาวบ้านได้เข้ามาทำมาหากินในพื้นที่และได้ตั้งที่อยู่อาศัยในบริเวณนี้ โดยในหมู่บ้านมีหนองน้ำสาธารณะชื่อ หนองพอน ซึ่งราษฎรรู้ดีว่าหนองพอนนั้น มีเนื้อที่ประมาณไม่เกิน ๒ ไร่

ต่อมาผู้ปกครองท้องถิ่นมีแนวคิดจะเอาหนองพอนพื้นที่สาธารณะไปออกหลักฐานเพื่อที่จะเอาไว้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยได้ยื่นคำขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) ต่อกรมที่ดินและแสดงหลักฐานการขึ้นทะเบียนที่สาธารณะว่าหนองพอนมีพื้นที่ ๗๗๐ ไร่ เมื่อกรมที่ดินเข้ามารังวัดที่ดินตามทะเบียน ๗๗๐ ไร่ดังกล่าว ชาวบ้านจึงเพิ่งรู้และพากันคัดค้าน เพราะไปทับที่ทำกินของชาวบ้านถึง ๓๕ ครอบครัว

โดยชาวบ้านยืนยันว่าที่ดินส่วนนั้นเป็นของตนเองมาตั้งแต่อดีตแล้ว โดยมีหลักฐานการเสียภาษีบำรุงท้องที่ และการครอบครองใช้ประโยชน์มายาวนาน เป็นที่รับรู้ร่วมกันของชุมชน

กสม. ไปตรวจสอบพบว่าสภาพพื้นที่ของหนองขอนในปัจจุบันยังเป็นหนองน้ำประมาณไม่เกิน ๒ ไร่ ส่วนพื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่ทำมาหากินทั่วไปของชาวบ้าน โดยส่วนใหญ่จะปลูกอ้อย และทำนาเลี้ยงสัตว์ หนองขอนน่าจะเป็นเพียงหนองน้ำสาธารณะที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยมีไว้เพื่อที่จะให้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันชาวบ้านเล่าว่าเคยมีเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบพื้นที่หนองขอน ค แต่เจ้าหน้าที่มิได้ทำการรังวัดเพียงแต่เดินสำรวจโดยรอบเท่านั้น เมื่อมีการทักท้วงจึงให้มีการสำรวจใหม่

ต่อมา

มีความเห็นของเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดยโสธรรายงานว่าอาจมีการเข้าใจคลาดเคลื่อนจากเนื้อที่ ๗๗๐ ตารางวา เป็น ๗๗๐ ไร่ พอตรวจสอบร่วมกันกับทาง กสม. เรื่องก็ชัดเจนว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ อำเภอเลิงนกทาได้ขึ้นทะเบียนสาธารณประโยชน์ไว้ ขณะนั้นยังรวมพื้นที่อำเภอไทยเจริญอยู่ด้วย ทะเบียนที่สาธารณประโยชน์ระบุเนื้อที่วัดโดยรอบขอบหนองประมาณ ๗๗๐ ตารางวา โดยมีการสอบปากคำจากผู้ใหญ่บ้านว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์ ต่อมาได้ทำบัญชีสำรวจรายชื่อที่ดินสาธารณะคัดลอกต่อมากลับกลายเป็นว่า ๗๗๐ ไร่ ถ้าออก น.ส.ล. ได้ตามที่ขึ้นทะเบียน ชาวบ้านก็จะถูกเพิกถอนสิทธิในการครอบครองที่ดินถึง ๓๕ ครอบครัว เพราะว่าไปบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ๗๗๐ ไร่ ทำให้ชาวบ้านคัดค้านเนื้อที่ไม่ถูกต้องและชาวบ้านร้องเรียนว่าทับที่ทำกินของชาวบ้าน

กสม. ตรวจสอบและหารือจนทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันแล้วว่า มีการคัดลอกที่ผิดและได้ข้อยุติว่าที่ดินสาธารณะหนองขอน มีเนื้อที่เพียง ๗๗๐ ตารางวาเท่านั้น กสม. ประชุมกับทุกฝ่ายที่ศาลากลางจังหวัดอากลงกันว่าให้สำนักงานที่ดินแก้ไขทะเบียนสาธารณประโยชน์หนองขอนให้ถูกต้องเร่งรัดการรังวัดที่ดินเพื่อสาธารณประโยชน์หนองขอนและให้ออกหนังสือ

สำหรับที่หลวงให้เช่ารวกับความเป็นจริงประมาณ ๗๗๐ ตารางวา หรือเกินเล็กน้อยแต่ไม่เกิน ๒ งาน

ผ่านมาอีกนับปี ชาวบ้านรองบประมาณจาก อบต. มารังวัดก็ล่าช้าสุดท้าย กสม. ร่วมหารือทุกฝ่ายพร้อมกันที่ศาลากลางจังหวัดอีกครั้ง โดยชาวบ้านขอจ่ายค่ารังวัดที่ ๒ ไร่นี้เองจะได้เร็วขึ้น

ตอนนี้ ที่สาธารณะหนองขอนก็มี น.ส.ล. เรียบร้อยแล้ว ที่สำคัญต้องเร่งการออกเอกสารสิทธิให้กับประชาชนตามหลักฐานของแต่ละราย รวมทั้งการดำเนินการออกเอกสารสิทธิ สปก.๔-๐๑

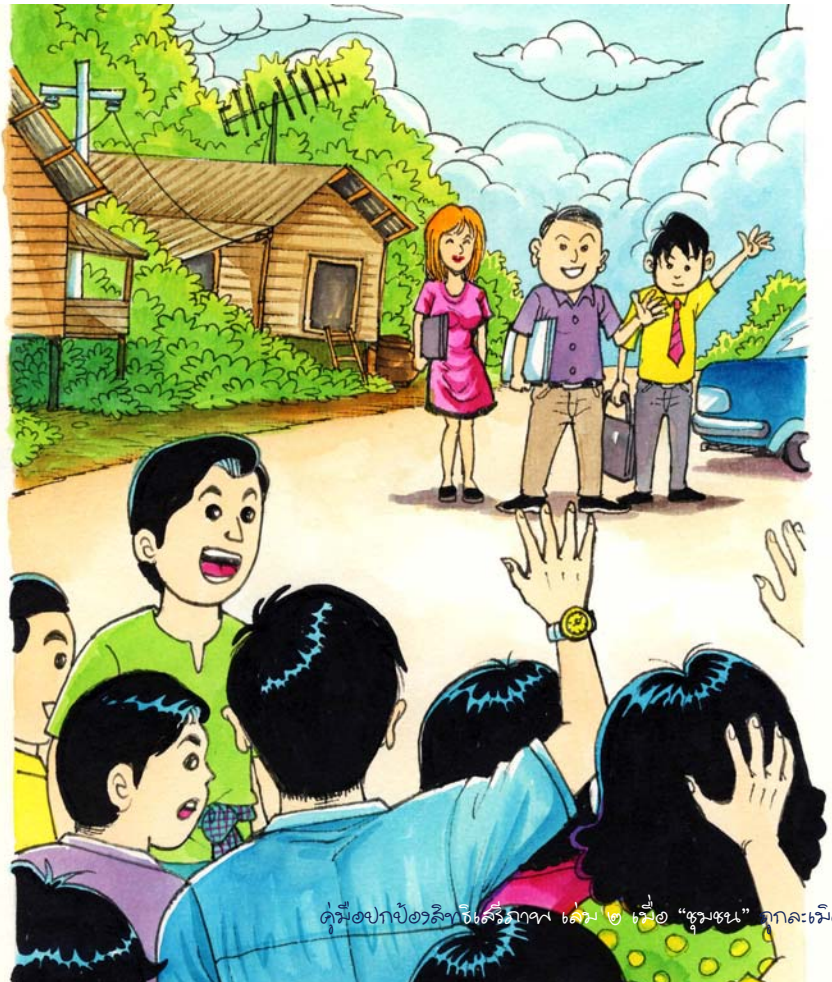

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๘

พิทักษ์ภูเขาเพื่อแหล่งต้นน้ำที่ดอยแม่ออกฮู

ชาวบ้านสองหมู่บ้านที่อยู่ติดกับดอยแม่ออกฮูมากที่สุด เศร้าใจที่มีการระเบิดภูเขาเหนือแหล่งน้ำซึมซับใต้ภูเขาใกล้หมู่บ้านของตนที่ อ.เวียงชัย จ.เชียงราย มายาวนาน เพราะกลัวหินและดินจะร่วงลงปิดทางน้ำที่เห็นชัดว่ามีการไหลซึมซับสะสมเป็นทางน้ำอยู่ใต้ภูเขา จนมาเป็นแหล่งน้ำของหมู่บ้าน เห็นผลชัดเจนยามแล้งที่ได้อาศัยทำนา ทำสวน รวมทั้งยังมีปัญหาฝุ่นละออง และชาวบ้านเสียดายภูเขาที่อยู่กับชุมชนมานับร้อยปีไว้ให้ลูก ๆ หลาน ๆ

ชีวิตจริงต่างกับที่หน่วยงานรัฐบอกว่า ตรวจสอบแล้วไม่มีปัญหาผลกระทบอะไร แต่ชาวบ้านก็กล้ำกลืนฝืนทน จนมีข่าวว่ามีอีกหลายบริษัท รวมทั้งบริษัทเดิมของนักการเมือง กำลังยื่นขอสัมปทานระเบิดหินเพิ่มอีก ทั้งที่ภูเขาเดิมและที่เป็นเทือกเขาต่อกันไป ชาวบ้านจึงไม่สามารถทนต่อไปได้อีก

มีการชุมนุมร้องทุกข์ต่อจังหวัด จนที่สุดมีบันทึกข้อตกลงระหว่างบริษัทระเบิดหินร่วมกับชาวบ้านต่อหน้าหลายหน่วยงานของรัฐในจังหวัด ตกลงกันว่า จะไม่อนุมัติสัมปทานระเบิดหินให้บริษัทใหม่เพิ่มอีก ส่วนบริษัทเดิมให้ทำไปเพียงหมดอายุสัมปทานเท่านั้น แต่ถ้ามีผลกระทบต่อแหล่งน้ำใต้ภูเขาเมื่อใด ต้องหยุดการระเบิดหินทันที

ชาวบ้านตั้งกลุ่มเฝ้าระวังดูผลกระทบจากการระเบิด พบว่าเริ่มมีหินร่วงหล่นลงในน้ำซับใต้ภูเขา ด้วยความกังวลว่าจะระเบิดเกินขอบเขตที่ได้สัมปทาน ชาวบ้านจึงมาร้องต่อ กสม. และขา กสม. ไปคลานมุดดูน้ำซึมซับและหินที่ร่วงหล่นใต้ถ้ำ รวมทั้งขา กสม. และนายอำเภอไปปีนเขาเพื่อให้ กสม. ช่วยไปวัดจุดที่ขอบเขตสัมปทานอนุญาตเดิมบนภูเขา พร้อมขากันปักธงเป็นสัญลักษณ์เอาไว้ จะได้เฝ้าระวังไม่ให้ระเบิดเกินเขต

แต่แล้ว ...ก็เกิดเรื่องน่าสะเทือนใจอย่างมากไม่กี่วันหลังจากนั้น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบุญยง อินต๊ะวงศ์ ที่พาดูน้ำซับใต้ถ้ำร่วมกับป้าหอม และชาวบ้านอีกหลายคนที่เป็นแกนนำสำคัญ ถูกลอบยิงเสียชีวิตที่ระเบียงบนบ้านพักตนเอง แม้จะจับตำรวจคนหนึ่งที่น่าสงสัยได้ แต่ไม่มีพยานกล้ายืนยัน กสม. พยายามติดตามเร่งรัดคดี ในที่สุดก็ไม่สามารถหาตัวผู้ลอบทำร้ายส่งเข้าคุกได้แม้แต่คนเดียว

การข่มขวัญคุกคามเช่นนั้น ไม่อาจทำลายการต่อสู้ของชาวบ้านได้ ชาวบ้านยังยืนหยัดต่อสู้ทิ้งทักษ์ดอยแม่ออกสู่ต่อไป แม้ว่าที่นี่มีแต่ชาวบ้าน โดยเฉพาะผู้หญิงหลายคนมีบทบาทโดดเด่น เกาะติดเรื่องราว มีการเฝ้าระวังและร้องเรียนการระเบิดในพื้นที่เกิดเหตุไม่ให้เกินขอบเขตสัมปทาน และเมื่อบริษัทเดิมหมดอายุการสัมปทานลงในที่สุด ชาวบ้านก็พากันดีใจ โล่งอกโล่งใจ จะได้เป็นไปตามข้อตกลงตามสัญญาเดิมที่ทำต่อหน้าหน่วยงานรัฐว่า จะไม่มีการต่ออายุ และให้สัมปทานใหม่อีก

ในที่สุด ชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านก็จำเป็นต้องเริ่มต้นคัดค้านการขอต่ออายุสัมปทานใหม่แก่บริษัทเดิม ที่ตอนนี้หน่วยงานของรัฐผิดสัญญาข้อตกลงเดิมที่ทำกับชาวบ้านที่ว่าให้ทำเพียงหมดอายุสัมปทานเท่านั้น และยังมีอีกหลายบริษัทขอสัมปทานเพิ่มอีก...ทั้งที่มีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดย กสม. ส่งถึงนายกรัฐมนตรีแล้วก็ตาม

ในสภาพการต่อสู้ที่ยาวนานจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ จนถึงรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๕๕๐ ที่ยังสืบทอดเจตนารมณ์และบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิชุมชนต่อเนื่องจากรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ยืนยันให้ชาวบ้านต้องมีสิทธิมีส่วนร่วมรับรู้และตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อีกทั้งต้องได้รับความเห็นชอบจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) หรือแม้ อ.บ.ต. จะเห็นชอบแล้ว ราษฎรก็ยังมีสิทธิคัดค้านอยู่นั่นเอง รวมทั้งยังต้องมีการทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่โปร่งใสถูกต้องฉบับใหม่ก่อนการอนุญาตสัมปทานอีกด้วย

เอกสารวิชาการสำหรับประชาชนทั่วไป

ปัจจุบัน อ.บ.ต. มีมติเห็นชอบให้ต่อสัมปทาน และการระเบิดหินแปลงใหม่เพิ่มแล้ว แต่ชาวบ้านหญิงชาย ทั้งผู้เฒ่าและหนุ่มสาวยังเดินหน้าคัดค้านต่อไป เพราะคิดว่า นายทุนได้ระเบิดหินทำกำไรมายาวนานแล้วและสร้างปัญหาต่อชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง สมควรให้มีการฟื้นฟูป่า และพิทักษ์รักษาแหล่งน้ำใต้ภูเพา ที่ชาวบ้าน ได้ร่วมกันหลายหมู่บ้านจัดบวชต้นไม้ บวชป่าและเฝ้าระวัง อย่างต่อเนื่อง

ชาวบ้านยึดมั่นการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ลูกหลาน เพียงเพื่อรักษาภูเพา และต้นน้ำไว้ และหวังแต่ว่าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จะช่วยชาวบ้านแท้นกัน !

วันนี้ การต่อสู้ที่ดอยแม่ออกฮู ยังไม่จบ กลุ่มทุนยังพยายามให้ได้สัมปทานต่อไป โดยหน่วยงานรัฐไม่ได้ช่วยชุมชนในการรักษาข้อตกลงเดิม โดยหน่วยงานรับผิดชอบระดับจังหวัดเห็นชอบแล้ว รอระดับอธิบดีเห็นชอบและส่งเรื่องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมอนุมัติ ส่วนชาวบ้านยึดมั่นในผลประโยชน์ของชุมชน และใช้ประโยชน์จากรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ กสม. โดยมีการร้องเรียนเพิ่มเติมต่ออำเภอ จังหวัด กรมอุตสาหกรรม พื้นฐาน และการเหมืองแร่ กสม. และสื่อมวลชน รวมทั้งทูลเกล้าถวายฎีกาต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

เมื่อมีการทำสารคดีของโทรทัศน์ ๒ ช่องในเวลาใล้เลี่ยกันมาจับภาพการระเบิดหิน และการทำนาปรังยามแล้งของชาวบ้านที่อาศัยน้ำซึมซับที่ไหลจากใต้ดอยแม่ออกฮู ทำให้อธิบดีต้องเดินทางมาพบแกนนำชาวบ้าน และยืนยันว่า ยังไม่มีการอนุมัติ

ชาวบ้านยังเฝ้าระวังและติดตามอย่างใกล้ชิดต่อไป ไม่สามารถวางใจได้

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๙

รักษาถ้ำ รักษาภูเขา ด้วยแนวทางชูเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

เขาเขรารวัณ อ.พัฒนานิคม จ.ลพบุรี เดิมไม่มีการสำรวจอย่างจริงจังทุกซอกทุกมุม รู้แต่ว่าเป็นภูเขา ป่า และมีถ้ำที่ชุมชนได้รักษาดูแลและเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวมายาวนาน

พอมีข่าวนายทุนขอสัมปทานระเบิดหิน ชาวบ้านกลัวมาก เพราะ เห็นปัญหาจากการระเบิดหินแถว จ.สระบุรี ที่อยู่ติดกับชุมชน ซึ่งมีโรงโม่และการระเบิดหินจำนวนมาก เต็มไปด้วยมลพิษ และฝุ่นละอองไม่มีใครแก้ไขได้ ชาวบ้านจึงไม่อยากให้ชุมชนมีสภาพเช่นนั้น ชาวบ้านหลายหมู่บ้านรวมตัวกัน เชิญอาจารย์มหาวิทยาลัยในพื้นที่ สื่อมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชนมาสำรวจพื้นที่ และคัดค้านโครงการนี้อย่างแข็งขัน

ยิ่งสำรวจภูเขายิ่งพบความสมบูรณ์ของป่า สัตว์ป่าและความสวยงามของถ้ำต่าง ๆ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่ยังมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ และยังได้พบถ้ำคลัง ที่มีหินงอก หินย้อยที่บริสุทธิ์และสวยงามมาก ยังไม่มีใครเคยเข้าไปเยือน

ชาวบ้านมาร้องเรียน กสม. บอกว่า จะทำอย่างไรดี อ.บ.ต. เห็นชอบการให้ระเบิดหินแล้ว แต่ กสม. แนะนำให้รับรู้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญว่า แม้ อ.บ.ต. จะมีมติเห็นชอบให้ระเบิดภูเขาแล้ว แต่ชาวบ้านยังมีสิทธิคัดค้านต่อไป กสม. เร่งรัดตรวจสอบข้อเท็จจริงจากทุกฝ่ายเพื่อความเที่ยงธรรม รวมทั้งหารือหลายหน่วยงานในจังหวัด ชาวบ้านเรียนรู้ต่อมาว่า ถ้าสามารถประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าได้ จะเป็นเกราะป้องกันไม่ให้สัมปทานระเบิดหินได้ จึงร่วมกันทำข้อมูลการสำรวจอย่างละเอียด เชิญกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งจังหวัดไปดู

ในที่สุด ภูเขาลูกนี้ก็ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ชุมชนจึงปกป้องภูเขา และถ้ำเอราวัณไว้ได้ จากการระเบิดหิน

แต่. . . กลุ่มทุนยังกว้านซื้อที่ดินที่อยู่ไม่ไกลจากภูเขานัก และลงมือเตรียมการก่อสร้างโรงงานผลิตปูนซีเมนต์ ซึ่งต้องมีการทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) แต่รายงาน EIA ยังไม่ทันได้รับความเห็นชอบ อ.บ.ต. กลับเห็นชอบการตั้งโรงงานผลิตปูนซีเมนต์โดยไม่ฟังคำทักท้วงจากชาวบ้านเช่นเคย

ชาวบ้านต่อสู้ จนโรงงานปูนต้องเลิกโครงการไป . . .

วันนี้ ชาวบ้านพร้อมนาถ้ำและเขา เป็นแหล่งเรียนรู้มรดกธรรมชาติ มีนักเรียนนักศึกษามาเที่ยวชม และศึกษาจำนวนมาก ที่สำคัญคือชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันมีกิจกรรมเพื่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง ชาวบ้านในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง มาแลกเปลี่ยนบทเรียนกับกลุ่มอนุรักษ์ที่นี่บ่อยครั้ง เมื่อมีโครงการที่ไม่เป็นที่ประสงค์ของชาวบ้าน เพื่อใช้สิทธิคัดค้านตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการ เพื่อมิให้เกิดผลกระทบแล้วมาแก้ทีหลัง

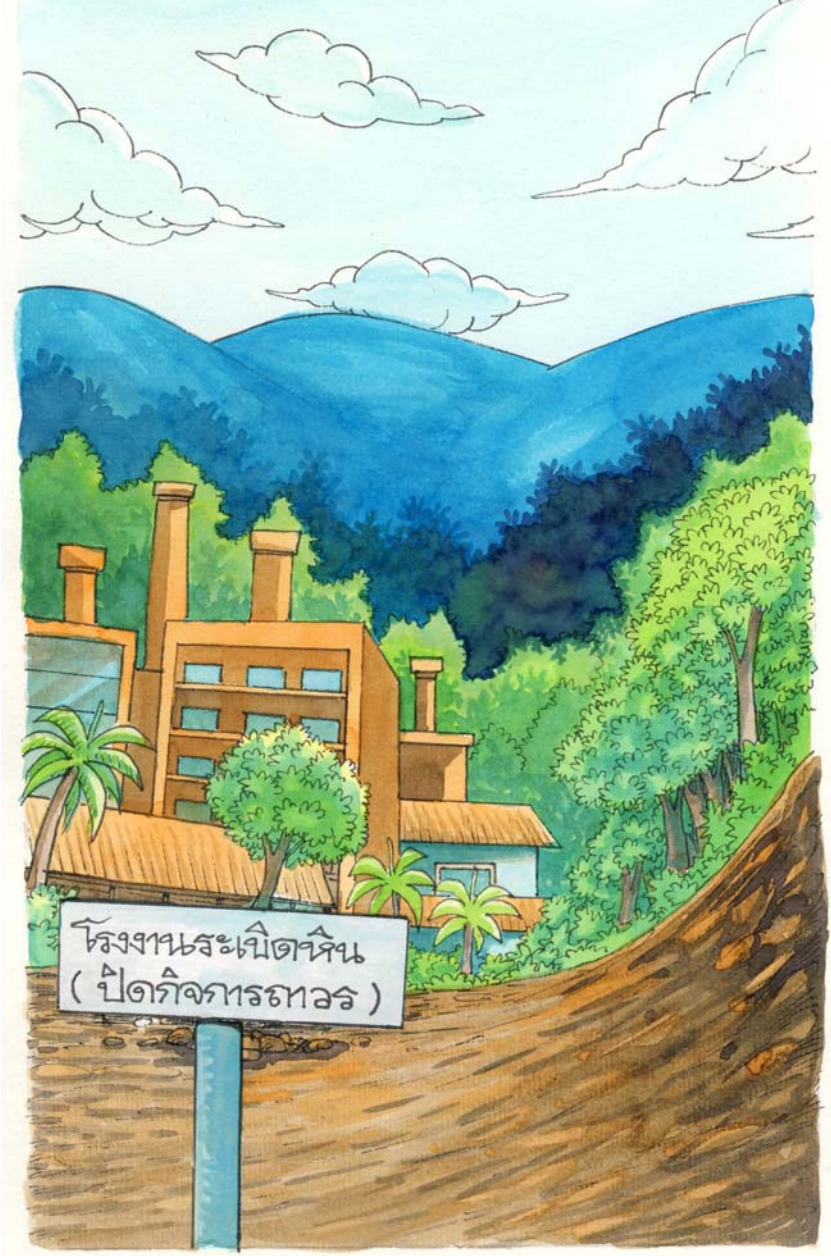

จากจุดเริ่มต้นของการคัดค้าน ที่ชาวบ้านสับสนไม่แน่ใจว่าจะทำอย่างไรดี ไม่รู้กฎหมายไม่รู้รัฐธรรมนูญ แต่อาศัยจิตใจที่มุ่งมั่น สามัคคี และปรึกษาหารือหลาย ๆ ฝ่าย ในที่สุดก็สามารถเข้มแข็ง และเรียนรู้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนนำมาซึ่งชัยชนะในที่สุด

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีได้รับผลการตรวจสอบ จาก กสม. ที่...../.....)

เรื่องที่ ๑๐

คารวะต่อเจริญ วัดอักษร นักสู้ของประชาชน

เจริญ วัดอักษร ถูกฆาตกรรมขณะกลับจากการไปให้ปากคำต่อคณะกรรมาธิการป้องกันการทุจริตของวุฒิสภา เจริญได้ร่วมกับชาวบ้านจำนวนมากของ ต.บ้านกรูด และ ต.บ่อนอก ในการคัดค้านการใช้ที่สาธารณะ คลองชายธง ตำบลบ่อนอก อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นสถานที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าบ่อนอก รวมถึงการคัดค้านการขอออกโฉนดที่ดินของเอกชนกลุ่มหนึ่งในที่สาธารณะคลองชายธง กสม. เห็นว่ากรณีนี้เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงและมีผลกระทบต่อผู้นำชุมชนที่ปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ จึงหยิบยกขึ้นมาตรวจสอบ

กสม. พบว่าที่คลองชายธงได้ขึ้นทะเบียนไว้เป็นที่สาธารณประโยชน์และมีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) แล้ว เมื่อบริษัทกัลฟ์ อิเลคตริก ได้ขอใช้พื้นที่ส่วนหนึ่งเพื่อก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอก แม้จะได้รับการอนุญาตให้ใช้ที่คลองชายธงบางส่วนเพื่อก่อสร้างโรงไฟฟ้า แต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้เพราะชาวบ้านได้ออกมาคัดค้าน โดยมี เจริญ เป็นแกนนำที่สำคัญ จนต่อมารัฐบาลตัดสินใจยกเลิกโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน ทั้งที่ตำบลบ่อนอก และตำบลบ้านกรูด

ต่อมามีการขอออกโฉนดที่ดินในที่สาธารณะคลองชายธงดังกล่าว เจริญและชาวบ้านก็คัดค้านอีก รวมทั้งเรียกร้องให้ อ.บ.ต. และอำเภอดำเนินการกับผู้บุกรุกทำนากุ้งในที่คลองชายธงอีกหลายราย เจริญถูกลอบยิงเป็นคดีสะเทือนใจไปทั่วโลก เพราะเป็นผู้นำชุมชนที่ผู้คนยอมรับศรัทธาอย่างสูง กสม. จึงมีมติว่า ที่ดินสาธารณประโยชน์คลองชายธงนั้นเป็นที่หวงห้ามเพื่อให้พลเมืองได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยมีหนังสือรับรองชัดเจน การที่ อ.บ.ต. บ่อนอกไม่ได้ดำเนินการกับผู้บุกรุกที่ดินอย่างเอาจริงเอาจัง คือเป็นการละเมิดสิทธิของชุมชนตามรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยสิทธิของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

นอกจากนี้ กสม. สรุปว่า การที่เจ้าหน้าที่พนักงานที่ดินประกาศออกโฉนดที่ดินตามคำขอของบางราย ทั้งที่รู้ว่ามี น.ส.ล. แล้ว ย่อมออกไม่ได้ ควรยกเลิกคำขอตั้งแต่ต้น แต่กลับให้ชาวบ้านต้องลุกขึ้นมาคัดค้านเอง จึงเป็นการดำเนินการที่ไม่ถูกต้องและละเมิดสิทธิมนุษยชน

กสม. ได้มีมาตรการแก้ไขปัญหา ให้กรมที่ดินตั้งคณะกรรมการสอบสวนพนักงานที่ดินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สอบสวนความบกพร่องการปฏิบัติหน้าที่ของ อ.บ.ต. บ่อนอก ในการดูแลคุ้มครองและรักษาที่ดินสาธารณประโยชน์คลองชายธง แล้วประกาศผลการสอบสวนให้สาธารณชน

ทราบ ท้ายสุดคือการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลฟื้นฟูที่ดินสาธารณประโยชน์ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชน

การต่อสู้ของชุมชนบ่อนอก และกลุ่มรักษ์บ่อนอกในประเด็นเรื่องคลองชายธง ยังยืดเยื้อมาอีกหลายปี กว่าที่ อบต. จะมีการฟ้องเรียกค่าเสียหายผู้บุกรุก แต่การฟื้นฟูอย่างจริงจังก็ยังไม่สมบูรณ์ดีนัก ขณะที่ชาวบ้านที่คัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินบ้านกรูดและบ่อนอกกลับถูกฟ้องดำเนินคดีหลายต่อหลายคดี ยังไม่จบเรื่องราว รวมทั้งคดีมาตรกรรมเจริญก็ยังมีประเด็นที่สังคมวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ

เรื่องที่ ๑๑

รักษ์ป่า รักษ์ต้นน้ำ คัดค้านถนนทางหลวงผ่านอุทยาน

ชุมชนจำนวนมากทั่วประเทศมีการดูแลรักษาป่า รักษาต้นน้ำมายาวนาน ขณะที่รัฐบาลก็ลงทุนโหมประชาสัมพันธ์รณรงค์มิให้ชาวบ้านทำลายป่า ประหนึ่งชาวบ้านเป็นผู้ร้ายตัวสำคัญ แท้จริงแล้ว รัฐบาลมักจะมีโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานรัฐหรืออนุญาตให้กลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ นั่นเอง มาทำลายพื้นที่ป่าหรือจับจองบุกรุกป่าอย่างต่อเนื่อง ดังเช่นการให้สัมปทานเหมืองแร่ในป่าการให้กลุ่มทุนเช่าปลูกป่าเศรษฐกิจราคาถูกระยะยาว รวมทั้งโครงการตัดถนนผ่านป่า หรือเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตอุทยาน

โครงการตัดถนนทางหลวงผ่านเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกรุง จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นผืนป่าต่อเนื่องกับอุทยานฯ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ๕ แห่ง เป็นผืนป่าใหญ่อันดับสองรองจากทุ่งใหญ่นเรศวร โดยจะตัดป่าเชื่อมจาก อ.กะเปอร์ จ.ระนอง มาที่ อ.วิภาวดี จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งไม่เพียงทำลายผืนป่าอุทยาน และบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศน์โดยตรง แต่จะทำให้สัตว์ป่ามีที่อยู่ในการหากิน และพื้นที่บริเวณในการเคลื่อนย้ายจำกัดลง นอกจากนี้ยังมีโอกาสถูกลอบฆ่าและถูกลักจับง่ายขึ้น รวมทั้งได้รับอุบัติเหตุจากรถ

ที่สำคัญคือ เพียงแค่กรมทางหลวงบอกว่าเพิ่งอยู่ในขั้นตอนจ้างบริษัทที่ปรึกษาไปเคลื่อนไหวจัดเวทีประชาสัมพันธ์ ก็เท่ากับข้ามขั้นตอนที่ควรจะเป็นตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญต่อสิทธิชุมชนฐานทรัพยากร ในการมีสิทธิมีส่วนร่วมการตัดสินใจ และต้องทำประชาพิจารณ์ต่อชุมชนต่าง ๆ ให้รับรู้ข้อมูลก่อนการดำเนินโครงการใดๆ อีกทั้งยังไม่ได้จัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ซึ่งถูกกำหนดชัดเจนในกฎหมายแล้วว่า ต้องทำ EIA ถ้ามีโครงการผ่านอุทยานหรือป่าอนุรักษ์

ในสภาพจริงที่เกิดขึ้นคือมีนายทุนส่งคนไปบุกรุกจับจองด้วยการป้ายสีไว้ตามป่า และมีการลักลอบตัดต้นไม้ขนาดใหญ่เอ่ามไปหมด เพื่อฉวยโอกาสบุกรุกป่าตามเส้นทางที่จะมีการตัดถนนผ่าน

เครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองยัน จ.สุราษฎร์ธานี และองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ร่วมกับ กสม. และสื่อมวลชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่เขตป่าอนุรักษ์จำนวนมาก ทั้งในจังหวัดและจากส่วนกลาง ไปร่วมกันตรวจสอบพื้นที่ พบการบุกรุกทำลายป่าอย่างมาก และไม่มีกระบวนการ ให้ข้อมูลรายละเอียดอย่างจริงจังก่อนตัดสินใจดำเนินโครงการ ต่อชุมชนที่ดูแลป่ามาโดยตลอดทั้งสองจังหวัดซึ่งมีหลายชุมชน ทั้งที่ชุมชนรักษ์ป่าเหล่านี้ต่างปกป้องป่า ดูแลป่าชุมชน และเคยคัดค้านการสร้างเขื่อนแก่งกรุงในอดีตไม่ให้ทำลายผืนป่านี้ จนไม่ได้สร้างเขื่อนและรักษาป่าผืนใหญ่นี้ไว้ได้มาถึงปัจจุบัน

ที่น่าตกใจคือ เขตป่าอนุรักษ์ห้ามใครเข้าไปทำอะไรโดยไม่ขออนุญาตก่อน! แต่ทำไมกรมทางหลวงให้บริษัทที่ปรึกษาดำเนินงานมาหลายเดือน โดยไม่แจ้งขออนุญาตกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช แม้แต่เจ้าหน้าที่เขตป่าอนุรักษ์บริเวณดังกล่าวก็ไม่ได้รับรู้มาก่อน และต่างมีท่าทีไม่เห็นด้วยกับการตัดถนนผ่านป่าครั้งนี้

ชาวบ้าน และ กสม. แถลงข่าวร่วมกันหลังจากไปดูพื้นที่สองครั้ง พร้อมกับเสนอให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ไม่อนุมัติให้กรมทางหลวงส่งบริษัทที่ปรึกษาเข้าไปศึกษาสำรวจเพื่อจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และเสนอให้กรมทางหลวงยุติโครงการนี้

ความสมบูรณ์แห่งผืนป่าขนาดใหญ่ที่ประจักษ์ต่อสังคม เมื่อประสานกับความจริงใจ ความมุ่งมั่นของชาวบ้านในการรักษาป่า รักษาต้นน้ำ ประกอบกับมีการแสวงหาแรงสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายชาวบ้านอื่น ๆ และสื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งจากเจ้าหน้าที่เขตป่าอนุรักษ์เองจำนวนไม่น้อย

ในที่สุดโครงการนี้ก็ยุติลง โดยกรมอุทยานฯ ไม่อนุมัติการเข้าไปศึกษาเพื่อจัดทำรายงาน EIA เพราะถ้ารายงาน EIA ไม่ผ่าน โครงการนี้ก็ไม่มีสิทธิดำเนินการใด ๆ อีกต่อไป

เมื่อใดหนอ ที่รัฐจะร่วมมือกับชุมชนในการรักษาป่า โดยไม่เน้นแต่การพัฒนาที่ต้องการตัวเลขทางเศรษฐกิจ ด้วยแนวคิดทำโครงการต่างๆ ที่เข้ามาทำลายผืนป่าเป็นระยะๆ จนทำให้ชาวบ้านต้องเฝ้าระวังโดยตลอด

ขณะที่ชุมชนจำนวนไม่น้อยที่อยู่มาก่อนการประกาศเขตป่าทับที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ต่างรอรัฐดำเนินการให้ชัดเจนเพื่อให้เกิดความมั่นคงในที่ดินสักที แต่กลับยังไม่มีความหวังใด ๆ....

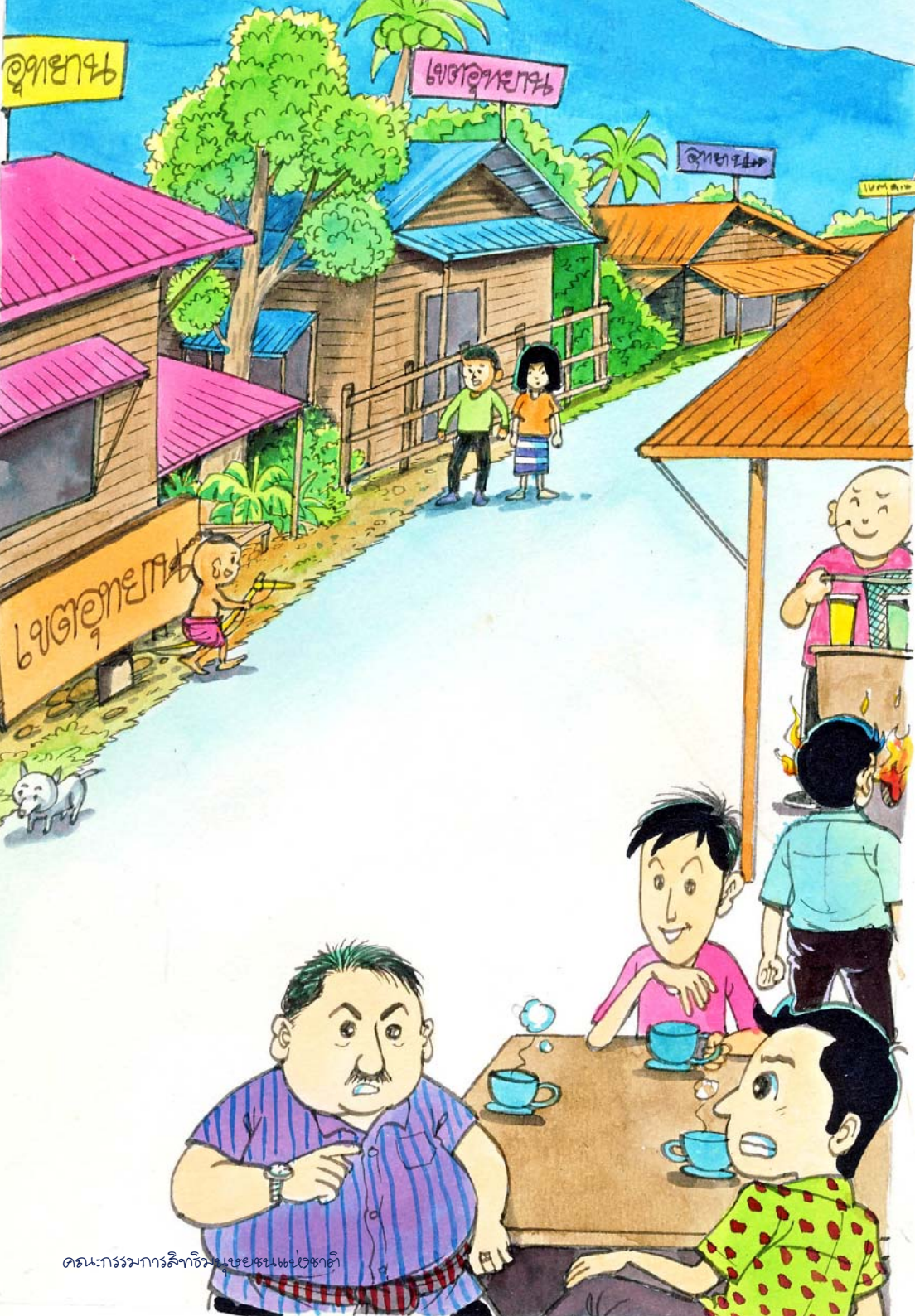

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๑๓

อยู่กันมายาวนาน ถูกประกาศอุทยานทับที่

การประกาศเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทับซ้อนที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และพื้นที่ป่าชุมชนที่ชาวบ้านร่วมกันรักษาไว้ เป็นประเด็นความเดือดร้อนของชาวบ้านที่อ่อนเนื่องยาวนานและไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังในขอบเขตทั่วประเทศ แต่ละคำร้องมีชาวบ้านเดือดร้อนนับร้อยนับพันครอบครัว บางครั้งเกี่ยวเนื่องไปในพื้นที่หลายจังหวัด

แต่คำร้องกรณีประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ เข้มงวดหนักกว่ากฎหมายป่าสงวน มีกว่า ๒๐ กรณี และกำลังทยอยร้องเรียนเพิ่มขึ้นจากการที่รัฐบาลกำลังเร่งรัดการประกาศอุทยานแห่งชาติใหม่เพิ่มอีก ๓๘ แห่ง โดยไม่มีกระบวนการมีสิทธิมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จัดการฐานทรัพยากร

และไม่ได้แก้ไขปัญหาที่ส่วนใหญ่ยืดเยื้อมาตั้งแต่การประกาศเขตป่าสงวน

ปัญหาหลักพื้นฐานมาจาก พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๖ ว่าด้วยการกำหนดที่ดินให้เป็นเขตอุทยาน ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

"เมื่อรัฐบาลเห็นสมควรกำหนดบริเวณที่ดินแห่งใด ที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจ ให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิม เพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชน ก็ให้มีอำนาจ กระทำได้โดยประกาศพระราชกฤษฎีกา และให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้น แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า "อุทยานแห่งชาติ"

การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ จึงกระทำโดยพนักงานเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยประชาชนในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมในการสำรวจพื้นที่ในการประกาศ ไม่ได้รับรู้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นว่าสมควรประกาศเขตอุทยานแห่งชาติหรือไม่ และการกำหนดแนวเขตอุทยานแห่งชาติที่จะประกาศได้ ทับซ้อนการทำประโยชน์ในที่ดินของประชาชนที่ทำมาก่อนการประกาศหรือไม่

ผลแห่งการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ ตามมาตรา ๖ ซึ่งทำให้ทับซ้อนที่ดินทำกินและป่าชุมชนและให้อำนาจหน้าที่แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ดำเนินการอย่างเคร่งครัด เช่น มาตรา ๑๖ ได้มีข้อห้ามมิให้บุคคลใดดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง และมาตรา ๒๒ ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการรื้อถอนสิ่งต่าง ๆ หรือทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้กลับคืนสู่สภาพเดิม เพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแก่อุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

ชุมชน ๒ แห่งที่มีชื่อเสียงในการอนุรักษ์ป่าและรักษาป่าชุมชนมายาวนาน ประชุมปรึกษาหารือกันแล้วตัดสินใจร้องเรียนต่อ กสม. ขอให้ กสม. เสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญตามอำนาจหน้าที่ใหม่ที่เพิ่มเติมมาในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยว่า มาตรา ๖ ของกฎหมายอุทยานฯ นี้ ละเมิดสิทธิชุมชน และขัดต่อรัฐธรรมนูญ

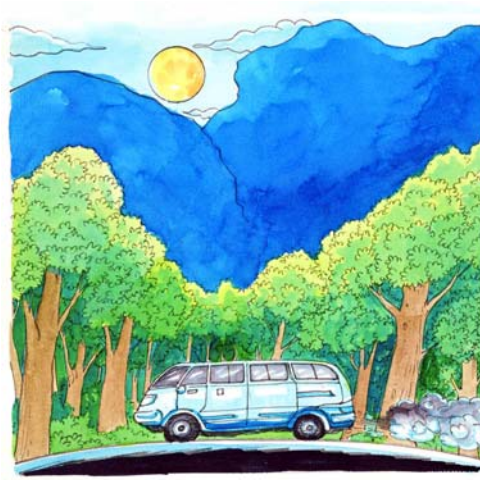

กลุ่มแรกคือ คณะกรรมการป่าชุมชน ต.ศิลาแลง อ.ปัว จ.น่าน ซึ่งเดือดร้อน จากอุทยานดอยภูคา ทับซ้อนพื้นที่ป่าชุมชนที่จัดการดูแลรักษาไว้มายาวนานและเป็นที่ยอมรับว่า เป็นชุมชนที่มีบทบาท ในการอนุรักษ์ป่า

อีกคำร้องมาจากกลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำคลองวราม และ อ.บ.ต. ท่าอุแท อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานีธานี ที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกสี่ขัดทับซ้อนที่ทำกินที่อยู่อาศัย และป่าชุมชน

กสม. ได้ตรวจสอบคำร้องเรียนเกี่ยวกับความขัดแย้งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่ประกาศไปแล้วจำนวนมากประกอบกับกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กำลังเตรียมเร่งรัดการประกาศอุทยานเพิ่มอีกหลายสิบแห่ง เพื่อป้องกันปัญหาไว้ก่อน กสม. จึงเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญเมื่อ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๑ ให้พิจารณา วินิจฉัยว่า <u>มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔</u> เป็นบทบัญญัติที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน และไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๖ และ ๖๗ ว่าด้วยสิทธิชุมชน

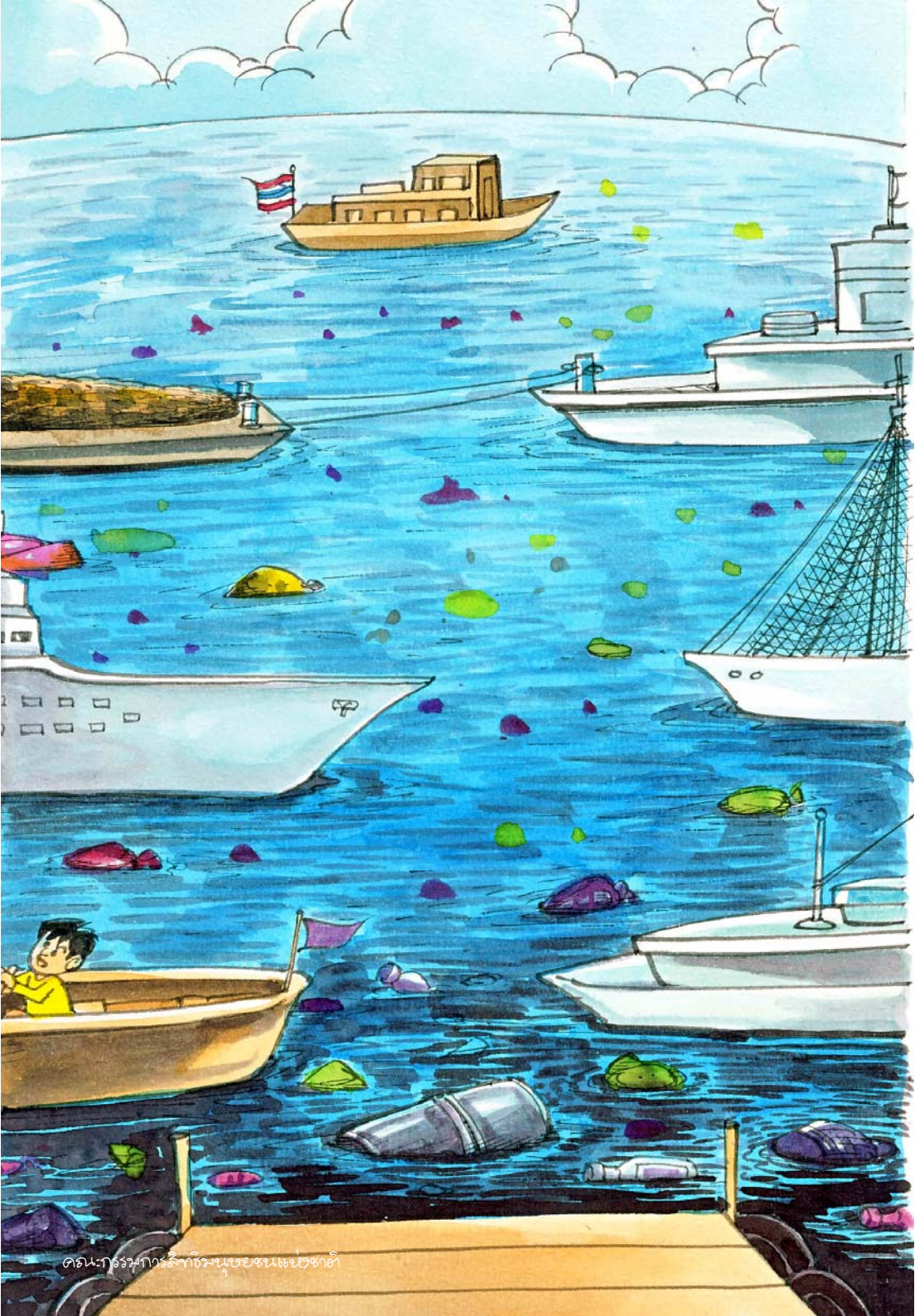

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๑๓

ท่าเทียบเรือที่เกาะยาว ท้าทายทั้งรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย

หมู่บ้านย่าหมีและอีกหลายหมู่บ้านในเกาะยาวใหญ่ มีชื่อเสียงมายาวนานเรื่องจิตสำนึกและความเข้มแข็งของชุมชน ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนผืนใหญ่และระบบนิเวศเกาะยาวใหญ่ โดยเฉพาะบริเวณอ่าวคลองสน มีหญ้าทะเลและแนวปะการังที่สมบูรณ์เป็นผืนใหญ่ เป็นชุมชนชาวมุสลิมที่มีวิถีชีวิตสุขสงบแบบเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง มีอาชีพประมงแบบพื้นบ้าน ทำนา ทำสวน เป็นแหล่งที่ผู้คนมาศึกษาเรียนรู้ และได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว

ตอนเกิดสึนามิ แม้จะเกิดความสูญเสียเช่นกัน แต่ป่าชายเลนที่สมบูรณ์ก็เป็นปราการที่ช่วยต้านทานผลกระทบไปได้บ้าง และทำให้มีประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติฯ เรื่องการกำหนดพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ได้รับธรณีพิบัติ จังหวัดกระบี่ ตรัง พังงา ภูเก็ต ระนอง และ สตูล พ.ศ. ๒๕๔๙ ซึ่งระบุชัดเจนถึงเกาะยาวใหญ่ และบริเวณอ่าวคลองสนด้วยกล่าวด้วย

แต่วันนี้กลับมีการอนุมัติโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือขนาดใหญ่ โครงการขุดลอกร่องน้ำเพื่อการเดินเรือที่อ่าวคลองสน ทั้งที่ละเมิดต่อรัฐธรรมนูญและขัดต่อประกาศดังกล่าว และยังปกปิดข้อมูลข่าวสารจนเมื่อชุมชนรับรู้และแสดงเจตนาคัดค้านในเดือนเมษายน ๒๕๔๙ แต่กลับมีการอนุญาตในเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๙ โดยไม่บอกชุมชนและไม่รับฟังคำคัดค้านของชุมชน

ชุมชนที่รักสงบต้องชุมนุมยืดเยื้อหน้าหาดอ่าวคลองสน ต้องไปชุมนุมหน้าศาลากลางจังหวัด ต้องไปร้องเรียนหลายหน่วยงาน และยังจะต้องไปที่ไหนอีก?...

กสม.มีหนังสือถึงรัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และรัฐมนตรีกระทรวงคมนาคมตั้งแต่ปลายปี ๒๕๔๙ ให้ยับยั้งการดำเนินการใด ๆ และให้ยกเลิกการอนุญาตโครงการโดยสำนักงานขนส่งทางน้ำจังหวัดพังงาที่ไม่ถูกต้อง

ชุมชนเป็นชาวมุสลิม มีอาชีพสุขสงบแบบพอเพียงด้วยอาชีพหลักในการทำประมงพื้นบ้าน และสวนทางเลือกที่ชุมชนเสนอต่อจังหวัดพังงา คือ ถ้าต้องการจะให้เรือเข้ามาในเกาะยาวใหญ่เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานการรักษาระบบนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาจจะมีการศึกษาว่า ถ้าขุดลอกทรายในคลองที่เป็นตัวเชื่อมการเดินทางของชุมชน

ที่เกาะยาวใหญ่ จะช่วยให้เรือสะดวกขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องขุดลอกทราย และก่อสร้างท่าเทียบเรือในบริเวณอ่าวคลองสน ซึ่งจะทำลายหญ้าทะเล ปะการัง ป่าชายเลน และระบบนิเวศ รวมทั้งจะมีผลกระทบต่อการกัดเซาะชายฝั่งอย่างรุนแรง

หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ล้วนยืนยันความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ และระบุว่าจะมีผลกระทบอย่างรุนแรงถ้าก่อสร้างโครงการต่าง ๆ นี้

ผู้อาวุโสหลายคนคับข้องใจถึงความเห็นเฉยของหน่วยงานรัฐต่อคำคัดค้านของชุมชน พวกเขาไปถามข้อมูลกี่ครั้งก็ไม่เคยบอก จนอนุญาตไปแล้วก็ยังไม่บอกชุมชน อบต. เกาะยาวใหญ่ ก็ว่าจะรับฟังความเห็นชาวบ้าน แต่ก็ไปมีมติเห็นชอบกับโครงการ และแม้จะผิดกฎหมายอย่างนี้ ก็ยังไม่มีใครตัดสินใจยกเลิกโครงการสักที

ท่าเทียบเรือที่อ่าวคลองสน
ย่อมไม่ใช่วิกฤตของชุมชนเล็กๆ เท่านั้น
แต่วันนี้มีการยกเลิกโครงการดังกล่าวทั้งหมดแล้ว

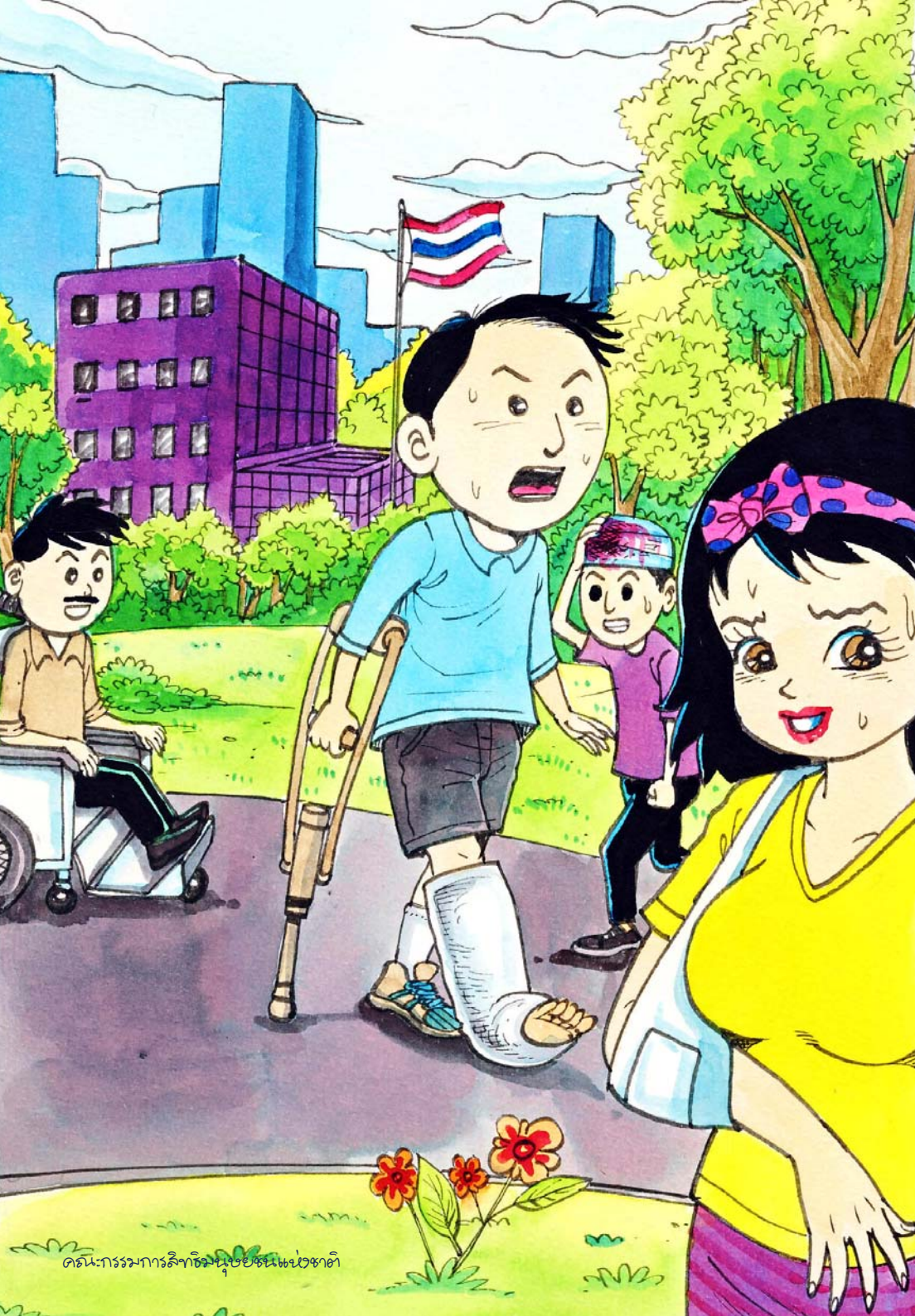

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๑๔

มีประกันสังคมมานาน แต่กลับออกกฎหมายตัดสิทธิ

เป็นเรื่องเศร้าใจที่มีกฎหมายลิดรอนสิทธิประกันสังคมของลูกจ้างโรงเรียนเอกชน โดยไม่มีใครได้รับรู้ และใช้สิทธิคัดค้าน

และวันนี้ ...ไม่มีหน่วยงานรัฐใดรับผิดชอบต่อความเดือดร้อนของคนหลายหมื่นคนทั้งที่เดิมมีสิทธิประโยชน์จากระบบประกันสังคมอยู่แล้ว

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เร่งรัดออกกฎหมาย และหนึ่งในนั้นคือ พ.ร.บ. โรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งผ่าน สนช. วันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ มีผลบังคับใช้ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๑

มาตรา ๘๖ และหมวด ๓ โรงเรียนนอกระบบ มาตรา ๑๒๗ กำหนดให้กิจการโรงเรียนเอกชนทั้งหมด ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม และกฎหมายว่าด้วย

เงินทดแทน รวมทั้งกฎหมายแรงงาน สัมพันธ์ มีผลทำให้ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานของโรงเรียนเอกชนที่เคยส่งเงิน สมทบเข้ากองทุนประกันสังคม ค ตามมาตรา ๓๓ โดยมีนายจ้างและรัฐบาลร่วมสมทบ โดยได้รับประโยชน์ทดแทน ๗ กรณี คือ กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ทุพพลภาพ ตาย คลอดบุตร สงเคราะห์บุตร ชราภาพ บำเหน็จบำนาญ และว่างงาน ยกเว้นจะได้รับเงินคืนกรณีชราภาพ ตามเงื่อนไข

ลูกจ้างและผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ยังคงส่งเงินประกันสังคมต่อ อีกหลายเดือน โดยไม่รู้เรื่องเลย

สำนักงานประกันสังคม (สปส.) และผู้แทนกระทรวงแรงงาน ต่างยืนยันในการประชุม ร่วมกับ กสม. เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ว่าไม่รู้เรื่องการออกกฎหมายนี้ สปส. เองกว่าจะรู้ก็ต่อ เมื่อผู้ประกันตน ร้องเรียนเดือนเมษายน ๒๕๕๑

คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ผู้เสนอกฎหมายนี้ แก้ปัญหาด้วยวิธีประกาศลงหนังสือพิมพ์ และทำหนังสือเวียนแนะนำ ให้ลูกจ้างโรงเรียนเอกชนทั้งหมดที่สูญเสียสิทธิ ให้สมัครเป็นผู้ประกัน ตามมาตรา ๓๙ ภายใน ๖ เดือน นับแต่กฎหมายใช้บังคับ ซึ่งครบวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ โดยลูกจ้างต้องจ่ายเงินสมทบด้วยตนเองฝ่ายเดียว ๔๓๒ บาทต่อเดือน จากเดิมจ่าย ๒๒๓ บาท และได้รับประโยชน์ทดแทน เหลือเพียง ๖ กรณี ถูกยกเว้นกรณีประกันการว่างงาน

กสม. มีมติหยิบยกกรณีนี้ตรวจสอบ และทำหนังสือถึง รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) และกระทรวงแรงงาน ขอให้แก้ไข ความเดือดร้อนเฉพาะหน้า และเร่งแก้กฎหมาย พร้อมกับได้จัดประชุม หารือกับหลายหน่วยงาน จนได้ทราบเรื่องราวสะเทือนใจจากคำบอกเล่า ของผู้แทนหลายโรงเรียน ...

“ลูกจ้างไม่มีความผิด ต้องการอยู่ในระบบประกันสังคม เราจ่าย เงินสมทบมาเป็น ๑๐ ปี แต่กฎหมายบังคับให้ออกจากประกันสังคม โดยไม่ได้ถามความยินยอมจากลูกจ้าง และรัฐไม่ได้ เตรียมอะไรรองรับ

ผลกระทบที่เกิดขึ้น”

“ลูกจ้างไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์หลายอย่างตั้งแต่มกราคม ที่ผ่านมา เช่น นายจ้างจ่ายเงินสมทบทั้งกองทุนเงินทดแทนและกองทุนประกันสังคมมาตลอด แต่เมื่อลูกจ้างประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน ไม่สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ โรงพยาบาลแจ้งว่าถูกตัดสิทธิแล้ว ในขณะที่กองทุนประกันสังคมจะดูแลอีกไม่เกิน ๖ เดือน เท่านั้น ทั้งที่จ่ายเงินสมทบไปจำนวนมากแล้ว”

“จะให้ทำอย่างไร จะคลอดบุตรอีกไม่นานแล้ว”

“ลูกจ้างอีกกว่า ๒๐,๐๐๐ คน ที่ไม่เข้าประกันตนตามมาตรา ๓๙ ต่อไปนี้จะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ใดเลย ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ” ...

ลูกจ้างตามมาตรา ๓๓ ที่มีในทะเบียนประกันสังคม ๕๐,๐๐๐ กว่าคน

มาแจ้งใช้สิทธิจ่ายประกันสังคมฝ่ายเดียว เพียง ๒๓,๐๐๐ คน ที่เหลือถูกลอยแพไปตามยถากรรม ไม่มีหน่วยงานใดรับผิดชอบอะไรแล้วเงินสมทบที่จ่ายไปแล้วทั้งหมด จะไม่มีสิทธิได้คืน

คณะผู้แทนลูกจ้างโรงเรียนเอกชนหลายแห่ง ร่วมกับสมาคมครูสถานศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย และสหภาพโรงเรียนเอกชน ร่วมกันทำหนังสือด่วนขอให้ กสม. เสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยมาตรา ๘๖ ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

กสม. เสนอศาลต่อรัฐธรรมนูญแล้วตั้งแต่กันยายน ๒๕๕๑ ให้วินิจฉัยว่า พ.ร.บ. โรงเรียนเอกชน ๒๕๕๐ มาตรา ๘๖ ขัดรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ อาทิ ในมาตรา ๒๗, ๒๙, ๓๐, ๔๔

ศาลรัฐธรรมนูญ รับคำร้องจาก กสม. ไปพิจารณาแล้ว..

คณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๑๕

ช่วยลูกจ้างรัฐ สัญญาจ้างชั่วคราว และสัญญาจ้างทำของด้วย

วันนี้ มีคำถามในเชิงสิทธิมนุษยชนของกลุ่มลูกจ้างว่า ทำไมค่าตอบแทนและสวัสดิการของลูกจ้างภาครัฐ : กลุ่มลูกจ้างชั่วคราว และลูกจ้างทำของ จึงด้อยกว่าแรงงานภาคเอกชนเสียด้วย เพราะอย่างน้อย ลูกจ้างเอกชนก็มีสิทธิตามกฎหมายแรงงานทุกฉบับ คือกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ กองทุนประกันสังคม และกองทุนเงินทดแทน

แต่กฎหมายราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานรูปแบบต่าง ๆ ของรัฐ กำหนดชัดเจนว่า ลูกจ้างภาครัฐไม่อยู่ในความคุ้มครอง ของกฎหมายแรงงานต่าง ๆ ขณะที่กฎหมายแรงงานทุกฉบับก็จะเขียน ทำนองเดียวกันว่า ไม่รวมการคุ้มครองคนทำงานภาครัฐด้วย

สิทธิคนทำงานขั้นพื้นฐานคือ คุณค่าลักษณะงานที่เป็นอย่างเดียวกัน ค่าตอบแทนหรือสภาพการจ้างควรต้องมีความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าคนทำงานภาครัฐ หรือเอกชน ไม่ว่าอยู่ในโรงงาน หรือจ้างเหมาช่วง เว้นแต่ความต่างกันเรื่องอาวุโสในการทำงาน และความเชี่ยวชาญพิเศษ

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนจากลูกจ้างชั่วคราวและลูกจ้างทำของในภาครัฐจำนวนมาก ที่มีปัญหาค่าตอบแทนต่ำ ไม่มีสวัสดิการ และไม่มีความมั่นคงในการทำงาน มีอยู่ทุกหน่วยงานของรัฐ แลไม่สามารถรวมกลุ่มต่อรองใด ๆ ไม่สามารถตั้งสหภาพแรงงานได้ สัญญาจ้างระยะสั้น แม้ช่วงแรก ๆ พวกเขาและเขามักจะกลัวและขอปกปิดชื่อ เพราะอาจถูกเลิกจ้างได้ง่าย ๆ โดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย หรือไม่ต่อสัญญาให้ แต่ต่อมามีการรวมกลุ่มผลักดันให้รัฐยอมรับที่จะแก้ไขมากยิ่งขึ้น เช่น สมาพันธ์สมาคมลูกจ้างของรัฐแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างตามโรงพยาบาลทั่วประเทศ มีสมาชิกหลายหมื่นคน หรือสหภาพครูแห่งชาติ ซึ่งมีครูอัตราจ้างจำนวนหลายหมื่นคน

กสม. จัดสัมมนาปัญหานี้หลายครั้งร่วมกับองค์กรของลูกจ้างภาครัฐ องค์การแรงงานทั้งภาคเอกชน และผู้บริหารหน่วยงานของรัฐระดับสูงเกือบทุกกระทรวง รวมทั้งกองทุนประกันสังคม และกรมบัญชีกลาง ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันว่า มีปัญหาความไม่เป็นธรรมอย่างยิ่งต่อ ลูกจ้างชั่วคราวที่มักถูกประชดเรียกกันว่า "ลูกจ้างชั่วคราวแบบถาวร" และลูกจ้างตามสัญญาจ้างทำของ ที่มิใช่การจ้างเหมา แต่ต้องทำงานใต้เวลาและการบังคับบัญชาเต็มรูปแบบ โดยรัฐปฏิเสธความเป็นนายจ้างที่ต้องดูแลตามกฎหมายด้านแรงงานต่างๆ เหมือนนายจ้างภาคเอกชน

... แต่ทุกหน่วยงานยอมรับว่าไม่สามารถแก้ไขได้

การปฏิรูประบบราชการและปรับลดกำลังคน โดยไม่บรรจุแทนตำแหน่งที่เกษียณอายุ ทำให้อัตราข้าราชการและ พนักงานรัฐวิสาหกิจมีจำนวนจำกัดกว่าเดิม ทั้งที่ปริมาณงานยังเพิ่มขึ้น และยังไม่มีความพร้อมด้านบุคลากรที่จะรองรับงานทั้งหมดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานของรัฐจึงใช้วิธีการจ้างงานที่ไม่ผูกพันว่าจะต้องเป็นข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ ด้วยรูปแบบลูกจ้างชั่วคราว รายปี รายเดือน กระทั่งรายวัน และลูกจ้างสัญญาจ้างทำของ ซึ่งใช้ทั้งเงินงบประมาณและ เงินนอกงบประมาณ

ลูกจ้างชั่วคราว ถูกกำหนดให้มีสัญญาจ้างไม่เกิน ๑ ปีงบ ประมาณ *ค่าจ้างไม่เกินอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของข้าราชการในตำแหน่งนั้น ๆ โดยทั่วไปไม่มีการเพิ่มขั้นค่าจ้าง ทั้งที่รับรู้กันมายาวนานแล้วว่า ข้าราชการทั้งระบบเงินเดือนต่ำกว่าเอกชนก็จริง แต่มีสวัสดิการเหนือกว่า* มีบำเหน็จ บำนาญ และความมั่นคงในการทำงาน นอกจากนี้ไม่มีค่าชดเชยใด ๆ ถ้าเลิกจ้าง แม้บางกลุ่มมีประกันสังคมบ้าง แต่เป็นส่วนน้อย

ลูกจ้างทำของ เป็นตัวอย่างของสัญญางานที่ละเมิดสิทธิลูกจ้างภาครัฐอย่างยิ่ง โดยอาศัยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกอบหนังสือกรมบัญชีกลาง ลงวันที่ ๑๗ ก.พ. ๕๘ และหนังสือกระทรวงการคลังลงวันที่ ๒๘ ธ.ค. ๕๑ และ ลงวันที่ ๑๐ ก.ค. ๓๓ ใช้ในการจัดจ้างลูกจ้าง โดยอ้างปริมาณงานและความจำเป็นในการจ้างงาน

ลูกจ้างทั้งสองประเภทนี้ บางกลุ่มเคยเป็นลูกจ้างเอกชน จำต้องยอมประกันตนตามมาตรา ๓๙ โดยจ่ายเองสองเท่า แต่จำนวนมากไม่สามารถเข้าประกันสังคมได้เลย และทั้งหมดไม่สามารถเข้าร่วมกองทุนเงินทดแทนเพราะไม่มีนายจ้างจ่ายให้

กสม. เสนอต่อรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง และนายกรัฐมนตรีให้รัฐต้องมีนโยบายและมาตรการเร่งด่วนให้คนทำงานทั้งระบบ เข้าสู่มาตรฐานขั้นพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิคนทำงาน เช่น ยอมรับว่ารัฐเป็นนายจ้างที่ต้องจ่ายเงินสมทบประกันสังคมและกองทุนเงินทดแทนแก่ลูกจ้างภาครัฐ

ที่ต้องทำควบคู่ไปด้วยคือ รัฐ และรัฐสภา ต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนทำงาน รวมทั้งแรงงานนอกระบบ เฉพาะลูกจ้างภาครัฐก็คือแร่งแก้ไขระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ และกฎหมายของหน่วยงานรัฐทุกฉบับ ประกอบกับกฎหมายแรงงานทุกฉบับ โดยต้องตัดข้อยกเว้นที่จะไม่คุ้มครองลูกจ้างตามกฎหมายแรงงานทุกฉบับ เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญ และขันธกรณีระหว่างประเทศ ที่ประเทศไทยเป็นภาคี

เรื่องที่ ๑๖

นโยบายของรัฐ วางเฉยต่อสิทธิชุมชน

รัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ บัญญัติรับรองสิทธิบุคคลและชุมชน ที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการ และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน สิทธิในการได้รับรู้ข้อมูล และเหตุผลก่อนมีการดำเนินโครงการใด ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งมีเจตนารมณ์ให้มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ เห็นชอบนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตเหล็กขั้นต้น ตามที่กระทรวงอุตสาหกรรมเสนอ

โดยเครือสหวิริยามีโครงการจะสร้างที่ จ.ประจวบคีรีขันธ์ และ จ.ชุมพร

กระทรวงอุตสาหกรรมมีหนังสือถึง จ.ประจวบคีรีขันธ์ ขอให้เร่งรัดการขอใช้พื้นที่ป่าสงวนแม่รำพึง ๑,๒๙๗ ไร่ ซึ่งต่อมามีชาวบ้านคัดค้าน ทำให้ปรับลดพื้นที่ขอใช้ป่าลงเหลือเพียง ๒๒ ไร่เศษ และกรมชลประทานอนุมัติการขอใช้น้ำเพิ่มเติมจากคลองบางสะพานอีก ๓๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) เห็นชอบในหลักการที่เครือสหวิริยาขอนำพื้นที่โครงการอุตสาหกรรมเหล็กครบวงจร ๖,๔๐๔ ไร่เศษ ขอจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยรอผลการเห็นชอบในรายงานประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เครือสหวิริยาจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เสนอต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เมื่อ ๗ เมษายน ๒๕๔๙ และคณะกรรมการผู้ชำนาญการด้านโครงการอุตสาหกรรมก็มีมติเห็นชอบไปในวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ทั้งที่มีการคัดค้านในหลายประเด็นของประชาชนต่อเนื่องมาหลายเดือนตั้งแต่กันยายน ๒๕๔๙ รวมทั้งการขอใช้พื้นที่ป่าสงวน การขอเช่าที่สาธารณะ ก็ยังไม่ได้รับการอนุมัติตามขั้นตอน และการขอให้ตรวจสอบการออกเอกสารสิทธินับสิบแปลงในพื้นที่ป่าชุมชนยังไม่เสร็จสิ้น

ปัญหาการขอเช่าป่าช้าสาธารณะ ๑๑ ไร่เศษ และทางสาธารณะ ๔ ไร่เศษ เป็นเวลา ๕ ปี เป็นปมแห่งความขัดแย้งเพิ่มเติม ขณะที่มติ อบต. แม่รำพึง เห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๙ โดยชาวบ้านไม่รู้มาก่อน

กสม. เข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขอให้ชะลอการอนุมัติ EIA และการขอใช้พื้นที่ป่าสงวนไว้ก่อน ซึ่งมีผลต่อมาให้ สผ. เอง ก็ชะลอการแจ้งมติคณะกรรมการผู้ชำนาญการดังกล่าวให้กับหน่วยงานต่างๆ และปัจจุบันต้องจัดทำรายงาน อีไอเอใหม่ ยังไม่ได้รับความเห็นชอบ

กสม. จัดประชุมร่วมกับผู้ว่าฯ ที่ศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากส่วนกลางและในจังหวัด ร่วมกับประชาชนผู้ร้อง และผู้แทนเครือสหวิริยา เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๐ มติที่ประชุมร่วมกันคือ เพื่อให้การตรวจสอบรวดเร็วและเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ให้มีการตั้งคณะกรรมการร่วม ๔ ฝ่าย จำนวน ๒๐ คน โดยมีประชาชนผู้ร้อง ๕ คน เครือสหวิริยา ๕ คน หน่วยงานระดับจังหวัด ๕ คน และหน่วยงาน

จากส่วนกลางคือ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒ คน กรมทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง กรมประมง และกรมที่ดิน หน่วยงานละ ๑ คน ทั้งนี้ ให้ตรวจสอบข้อขัดแย้งว่า บริเวณที่ก่อสร้างโครงการจำนวนหนึ่ง ประมาณ ๒๐๐ กว่าไร่ ที่สหวิริยามีเอกสารสิทธิแต่ทางผู้ร้องเรียนยืนยันว่าเป็นป่าพรุที่สมบูรณ์ และไม่เคยมีการครอบครองทำประโยชน์มา จึงไม่ควรจะออกเอกสารสิทธิได้ รวมทั้งตรวจสอบสภาพพื้นที่ป่าพรุบริเวณดังกล่าวทั้งหมด ในฐานะที่ประเทศไทยรับรองอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (แรมซาร์) ที่ให้พิทักษ์ดูแลพื้นที่ชุ่มน้ำ

ต่อมา กสม. เข้าพบรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๐ ขอให้กรมที่ดินตั้งหน่วยเฉพาะกิจจากส่วนกลางตรวจสอบเอกสารสิทธิบริเวณดังกล่าว โดยให้ชาวบ้านร่วมตรวจสอบพื้นที่และให้ข้อมูลต่าง ๆ ขอให้รีบรัดภายใน ๓๐ วัน

ขณะนี้ สผ. เสนอให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติอันมีข้อผูกพันร่วมกันในการอนุรักษ์และต้องเข้มงวดต่อการดำเนินการใด ๆ ซึ่งผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรีแล้ว

รายงานอีไอเอใหม่ยังไม่ผ่านความเห็นชอบ แต่ความขัดแย้งในพื้นที่ยังดำรงอยู่มีความรุนแรงเกิดขึ้นหลายครั้งต่อกลุ่มอนุรักษ์ผู้คัดค้านและถูกฟ้องจากบริษัทฯ หลายคดี กำลังคาราคาซังอยู่ในศาล

ถึงเวลาที่รัฐต้องทบทวนนโยบายที่เน้นแต่ตัวเลขการลงทุนและการส่งออก และเคารพต่อกระบวนการสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญให้ครบถ้วนเสียที นโยบายที่คำนึงถึงสิทธิชุมชนเท่านั้น จึงจะเป็นคำตอบต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคม

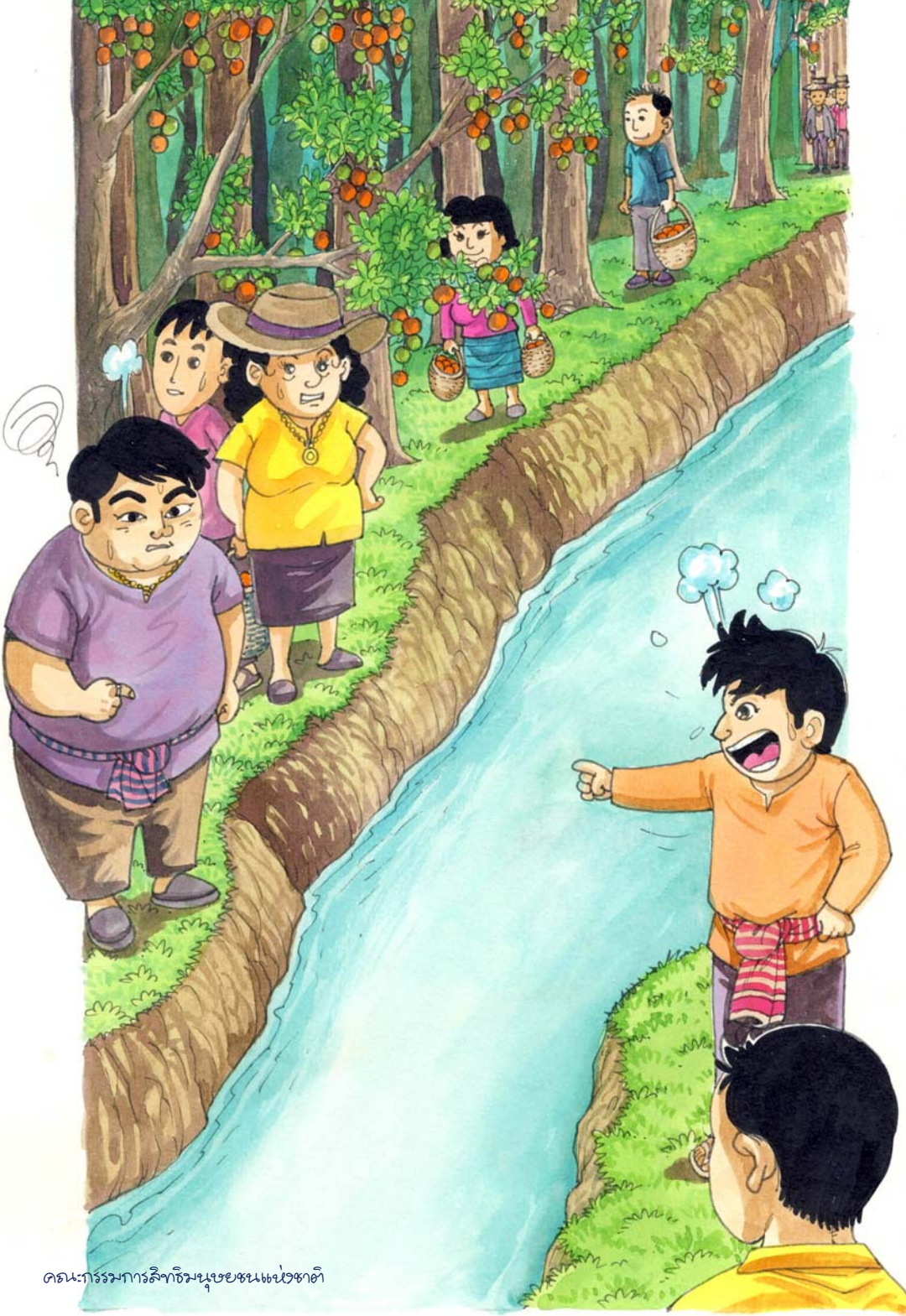

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๑๗

สวนส้ม กับการแย่งชิงน้ำในชุมชน

เครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำฝาง ใน อ.ฝาง อ.แม่อาย อ.ไชยปราการ จ.เชียงใหม่ ที่มีพระอธิการเอนก จันทปัญโญ จากวัดคลองศิลา อ.ฝาง เป็นศูนย์รวมจิตใจ ได้ร้องเรียนต่อ กสม. ถึงการขยายตัวของสวนส้มขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบชุมชน

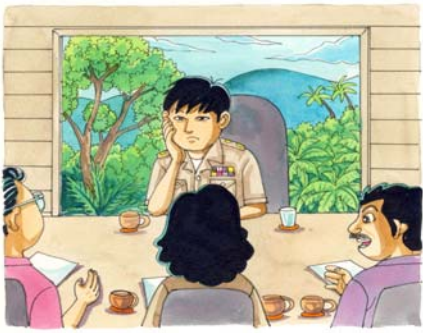

ปัญหาสำคัญที่สุด คือ การแย่งชิงน้ำจากเกษตรกรที่เคยมีภูมิปัญญาชาวบ้านจัดการน้ำอย่างยั่งยืน และยุติธรรม ในระบบเหมืองฝายมายาวนาน มาบัดนี้สวนส้มขนาดใหญ่ที่ต้องใช้น้ำมากกว่าไม้ผลใด ๆ และไปปลูกอยู่บริเวณต้นน้ำของเหมืองฝายต่าง ๆ ขากันต่อท่อขนาดใหญ่และใช้เครื่องสูบน้ำขนาดใหญ่ดึงน้ำเข้าไปเก็บและใช้อย่างสบายใจเต็มที่ในสวนส้ม

ตามภูเขาสูง มีการใช้รถแบ๊คโฮเปลี่ยนทางเดินของเหมืองฝาย กระทั่งมีการสูบน้ำจากลำห้วยอย่างเปิดเผย ยังไม่นับถึงปัญหาการใช้สารเคมีอันตรายมหาศาลที่อยู่เหนืออ้นน้ำ

ที่ อ.แม่อาย มีการสร้างฝายน้ำล้นในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ฝางโดยเจ้าของสวนส้ม เพื่อดักน้ำก่อนลงไปที่เหมืองฝายของชาวนา ทำไมอำเภอและอุทยานแห่งชาติจึงอนุมัติ ทั้งที่กระทบต่อชาวนามากและชุมชนไม่ได้รับรู้มาก่อนเลย...

ปัญหาที่รุนแรงไม่แพ้กัน คือ การแย่งชิงที่ดินจากเกษตรกรทั้งจากการบุกรุกป่าโดยตรง นอกจากนี้มีการกว้านซื้อที่ทำกินแม้จะยังไม่มีเอกสารสิทธิใด ๆ จากชาวบ้าน กว้านซื้อใบ ส.ท.ก. (สิทธิทำกิน) จนถึงใบ ส.ป.ก. ๔-๐๑ เพื่อให้ได้ที่ดินผืนใหญ่และใกล้แหล่งน้ำ

นายทุนไม่เคยกลัวว่าที่ดินจะมีเอกสารสิทธินรือไม่ เพราะคุ้มค่ากับการลงทุนในที่ดินที่ราคาต่ำมาก ๆ และอยู่ใกล้แหล่งน้ำ พวกเขารู้ดีว่ากว่าภาครัฐจะจัดการเรื่องบุกรุกป่าหรือมีการเพิกถอนสิทธิ ว่าใบ ส.ท.ก. หรือ ส.ป.ก. ที่ซื้อมาผิดหลักเกณฑ์ที่ไม่เป็นเกษตรกรที่แท้จริง ก็คงนับเป็นสิบ ๆ ปี หรือกระทั่งได้ที่ดินไปครอบครองเลยโดยไม่มีใครแตะต้อง

ชาวบ้านคนไหนไม่อยากขายสุดท้ายก็ต้องขาย เพราะจะโดนซื้ออ้อมรอบที่ดินที่ไม่อยากขาย กระทั่งมีการข่มขู่คุกคามด้วยรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ที่ดินแปลงใหญ่

ปัญหารุนแรงยิ่งขึ้น เพราะกลไกจัดการของรัฐดูจะไร้ประสิทธิภาพ แม้ทุกฝ่ายยอมรับว่ามีการบุกรุกป่าและแย่งชิงน้ำอย่างไม่ถูกต้องจริง จนมีข้อตกลงตามข้อเสนอของชาวบ้านและคณะกรรมการสิทธิฯ ให้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างหน่วยราชการ นักวิชาการ ชาวบ้าน และเจ้าของสวนส้มถึง ๖ คณะ ที่จังหวัดเชียงใหม่โดยเฉพาะ เพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่า และเตรียมการประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม แต่การประชุมและแก้ไขปัญหาล่าช้ามาก

อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็งของชุมชนหลายหมู่บ้านหลายตำบลร่วมกับวัด ทำให้มีการแก้ไขปัญหาไปได้หลายจุด เช่น ต้องยกเลิกการใช้ฝายน้ำล้นในอุทยานฯ ที่ อ.แม่อาย ไปสู่ระบบการจัดการแบบเหมืองฝาย เช่นเดิม ที่ อ.ฝาง ต้องยุติการเปลี่ยนทางเดินของลำน้ำ และหลายพื้นที่อุทยานฯ ไปรื้อท่อส่งน้ำขนาดใหญ่ที่ดักอยู่ต้นน้ำในเขตป่าออกไป

แต่บทเรียนที่สำคัญคือ ภาครัฐต้องเร่งปราบอิทธิพลเรื่องการบุกรุกป่า และการกว้านซื้อที่ดิน อย่างไม่มีขอบเขตของสวนส้มหรือที่ชะเชิงเดี่ยวของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งมีนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการน้ำ การใช้สมุนไพรแทนสารเคมี และส่งเสริมการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งของเกษตรกร

อย่าให้ชาวบ้านและพระ ต้องต่อสู้กับอิทธิพลโดยลำพังอีกต่อไปเลย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๑๘

เสียงจากกะเหรี่ยง ของที่ทำกินคืนชุมชน

ชาวกะเหรี่ยงป่าผาก จ.สุพรรณบุรี ปลูกข้าวไร่-พริก-ขึ้นผักกินเอง แค่มีที่ปลูกแต่ละปีครอบครัวละ ๓-๕ ไร่ก็พอกินกันแล้ว โดยมีการอนุรักษ์ป่า และไม่ใช้สารเคมีใด ๆ ตามวิถีชีวิตเรียบง่ายแต่เดิมมา

แต่กว่า ๘ ปีมาแล้ว พวกเขาถูกไล่จากชุมชนเดิมที่อยู่มานับร้อยปีจนไม่มีที่ทำกินเลย..! เริ่มต้นจากการประกาศเขตป่าสงวน การให้สัมปทานปลูกสร้างสวนป่าเศรษฐกิจ ต่อมาไร่ชาก (ผืนไร่ที่เคยปลูกข้าว) ของพวกเขาอยู่ในเขตรั้วสถานีอาหารสัตว์สุพรรณบุรีที่มีการก่อสร้างปี ๒๕๓๙ โดยใช้พื้นที่ ๑,๓๐๐ ไร่ ชาวป่าผากคัดค้านเรื่องนี้อย่างจริงจัง โดยนายอำเภอและกำนันผู้ใหญ่บ้านสัญญาว่าจะหาพื้นที่รองรับให้ แต่ไม่เคยได้รับเลย

พื้นที่ไร่ซากที่เคยทำกินมาถูกโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยใช้ที่หมดไปอีกในปี ๒๕๔๑ ซึ่งเป็นปีเดียวกับที่มีการเตรียมประกาศอุทยานแห่งชาติขุเตย ครอบคลุมพื้นที่ป่าสวนเกือบทั้งหมดเหลืออยู่ไม่มาก จึงร้องเรียนขอให้จัดทำกินตามคำที่สัญญาก่อนสร้างสถานีอาหารสัตว์และอ่างเก็บน้ำ แต่ก็มีโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติมาขอใช้พื้นที่ ๒๐๐ ไร่จนหมดไปอีก

๗-๘ ปีที่ผ่านมา ถ้าพวกเขาไปถางไร่ซากเดิมก็จะโดนจับ หรือโดนประกาศยึดพื้นที่ ถ้าไม่พบตัวคนทำไร่ หลายปีมานี้ไปหรับจ้างก็ไม่พอกิน ชีวิตชุมชนก็จะสลายไปหมด

กสม. เชิญผู้แทนกรมอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ และนักวิชาการที่ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตไร่หมุนเวียนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมาหารือทางออก จนถึงระดับรัฐมนตรี เพื่อขอผ่อนโลมให้ได้ทำกินไปก่อน จะได้มีที่ดินทำกินแน่นอน เพราะความเดือดร้อนของชาวป่าผาก เป็นผลจากโครงการของรัฐที่กระทำซ้ำซากต่อเนื่อง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ดูเหมือนว่า ไม่มีทางออกให้ชุมชนกะเหรี่ยงเก่าแก่..! แม้ทุกฝ่ายจะยอมรับร่วมกันว่า ต้องหาทางแก้ไขปัญหาที่ทำกินของชาวป่าผาก

รายงานผลการตรวจสอบฯ ของ กสม. ในกรณีนี้มีมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ ชัดเจนว่ามีการละเมิดสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร สิทธิในที่ดินและทรัพย์สินอย่างร้ายแรง จากโครงการต่าง ๆ ของรัฐต่อเนื่อง ๔ โครงการ จนไม่มีที่ทำกินมาเกือบ ๑๐ ปี

พวกเขามีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตไร่หมุนเวียน แบบชาวกะเหรี่ยงที่ปลูกข้าวไร่ผสมพริกกะเหรี่ยงที่ลือชื่อ และผักต่าง ๆ ในพื้นที่เล็ก ๆ ไม่เกิน ๕ ไร่ โดยไม่ตัดต้นไม้ใหญ่ออกและมีวัฒนธรรมอนุรักษ์ป่า แต่จะเวียนไปที่ใหม่ก่อนกลับมาที่เดิมประมาณ ๗-๑๐ ปี ไม่ต้องใช้ปุ๋ย ไม่ต้องใช้ยา แต่เจ้าหน้าที่ไม่เข้าใจ เรียกเป็นไร่เลื่อนลอยเหมือนกลุ่มทำลายป่า

สุดท้ายมีข้อตกลงกับชาวบ้าน และ กสม. ในปี ๒๕๔๙ ว่า กรมป่าไม้จะจัดป่าสวนในบริเวณใกล้ที่ทำกินเดิมสำหรับ ๑๕ ครอบครัว ที่พี่น้องกะเหรี่ยงคัดเลือกมาจากคนไม่มีที่ทำกินจริง ๆ หรือมีแต่น้อยมาก ไปดูพื้นที่ร่วมกันประมาณ ๒๐๐ ไร่ แต่สุดท้ายกรมป่าไม้อนุญาตให้เพียง ๑๐๖ ไร่ และให้ขอใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล เหมือนกรณีผู้ขอใช้ป่าทั่วไป ไม่ใช่จัดที่ทำกินให้ทดแทนการถูกละเมิดสิทธิ รวมทั้งไม่มีการจ่ายชดเชยค่าเสียโอกาสในการทำกินถึง ๑๐ ปี ซึ่งไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง

ชาวกะเหรี่ยงจำยอม เพราะไม่มีที่ทำกินมานานหลายปี และยังถูกจับอีก ๕ รายด้วย แต่ผ่านมาจนถึงกลางปี ๒๕๕๒ ขั้นตอนก็ยังไม่จบ ยังไม่ได้ที่ทำกินสักที แต่พวกเขายืนยันจะแบ่งปันกันทำกินใน ๑๕ ครอบครัว โดยทำเป็นแปลงรวมตามวิถีไร่หมุนเวียน แม้จะมีรอบหมุนเวียนได้น้อยกว่าวิถีชีวิตเดิม และยังจัดป่าชุมชนใช้ร่วมกัน

พวกเขาลำบากยากเข็ญ ไม่มีข้าวกิน วิถีไร่หมุนเวียนของกะเหรี่ยงมีความหมายแห่ง "ของเพียง" "ภูมิปัญญาท้องถิ่น" และพวกเขา

ไม่ยอมทิ้งถิ่นไป เมื่อหลายฝ่ายจัดทำผ้าป่าข้าวสารไปให้ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ผู้นำหญิงคนหนึ่งร้องไห้ในวันรับมอบข้าว บอกว่า "กะเหรี่ยงไม่เคยขอข้าวใครกิน"...

ระหว่างแก้ไขปัญหา ชาวกะเหรี่ยงถูกจับสองครั้ง เพราะแอบไปทำกินเล็ก ๆ น้อย ๆ ในที่ทำกินเดิม รายแรกศาลตัดสินให้เสียค่าปรับ

โทษจำคุก รอลงอาญา แต่ขณะนี้กำลังจะถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง ครั้งที่สอง ๔ คนมีผู้ป่วยหนักแทบเดินไม่ได้ ๑ ราย พวกเขาไม่มีเงินประกันตัวต้องไปนอนคุก ๑ คืน จนนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุพรรณบุรีมาช่วยประกันตัว กสม. ประสานสภาทนายความ รวมทั้งอีกหลายคนในพื้นที่มาช่วยกัน

กสม. ไปร่วมเป็นพยานศาลในคดี ๔ คน ศาลชั้นต้นยกฟ้อง แต่ศาลอุทธรณ์สั่งจำคุก ให้รอลงอาญา และเสียค่าปรับ

ชาวกะเหรี่ยงไม่อยากฎีกา ที่ผ่านมาลำบากแสนสาหัสในการต่อสู้คดี ทั้งเงินประกันตัวรายละเป็นแสน มาศาลแต่ละครั้งต้องเหมารถครั้งละ ๒,๐๐๐ บาท ออกมาแต่ตัว ขนาดไม่ต้องเสียค่าทนายความ แต่สภาทนายความยืนยันให้อดทนสู้คดีไปถึงชั้นศาลฎีกา เพราะกรมป่าไม้และกรมอุทยานฯ มีนโยบายพิเศษในปัจจุบันในการฟ้องเรียกค่าเสียหายจากชาวบ้านข้อหาบุกรุกป่าจำนวนสูงมาก โดยอ้างว่าทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วันนี้ พวกยังอยู่ด้วยความหวัง
จะมีที่ทำกินโดยไม่ทิ้งถิ่นไป

เรื่องที่ ๑๙

ชาวเกาะพีพี ขอร่วมวางผังเมืองหลังสึนามิด้วย

ความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่หลังสึนามิ ทำให้เกาะพีพีที่มีเสน่ห์สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวต่างประเทศ ประสบความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างหนักหน่วง แต่ชีวิตยังอยู่ ทุกคนต้องร่วมมือกันต่อสู้ต่อไป

อาสาสมัครหลายชาติคนหนุ่มสาวมาช่วยรื้อซนเก็บขยะที่ระเกะระกะทั้งบนบกและในน้ำ ร่วมกับอาสาสมัครชาวไทย แต่นโยบายของรัฐบาลกลับไม่แปรวิกฤติให้เป็นโอกาสในการจัดผังเมืองใหม่ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งพร้อมอย่างมากจะร่วมมือ และได้เคยเตรียมการไว้บ้างแล้วก่อนสึนามิ

รัฐอ้างการจัดการผังใหม่ของ เกาะพีพี ที่ จ.กระบี่ ทำให้เกิดการต่อสู้ของชาวเกาะพีพีโดยชุมชนคัดค้านผังขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ที่รัฐบาลมอบอำนาจ

ให้เต็มที่ กสม. จึงจัดประชุมหารือทุกฝ่ายเดือนเม.ย. ๒๕๔๘ ที่ จ.กระบี่ มีข้อสรุปร่วมกันว่า ชาวเกาะพีพีรับผิดชอบกรมโยธาธิการและผังเมือง และขอให้ชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจด้วย แต่ที่สุดมติ ครม. ไม่สนใจในการจัดกระบวนการหารือที่ชุมชนชาวเกาะต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง กลับมีมติเมื่อ ๖ ก.ย. ๒๕๔๘ ให้ อชพท. เป็นผู้รับผิดชอบอีกครั้ง

อชพท. สั่งห้ามก่อสร้างปรับปรุงอาคารใด ๆ จนกว่าผังเมืองจะเสร็จสิ้น ชาวพีพีจึงสร้างบ้านถาวรไม่ได้เกือบสองปีผ่านไป แม้จะมีผู้บริจาคเงินจากต่างประเทศหลายร้อยหลัง ที่พัก ร้านค้าที่สูญเสียก็ยังเริ่มต้นไม่ได้

ในวันครบรอบ ๑ ปีหลังสึนามิ ชาวเกาะจัดคู่ขนานกับงานภาครัฐในวันที่ ๒๖ ธ.ค. ๔๘ โดยเวทีนั้นหลังให้กันในพื้นที่เดียวกัน ชาวเกาะทั้งไทยและอาสาสมัครชาวต่างประเทศมาช่วยกันเตรียมงานจนเลยเที่ยงคืนและเกือบสว่างของคืนรุ่งขึ้น

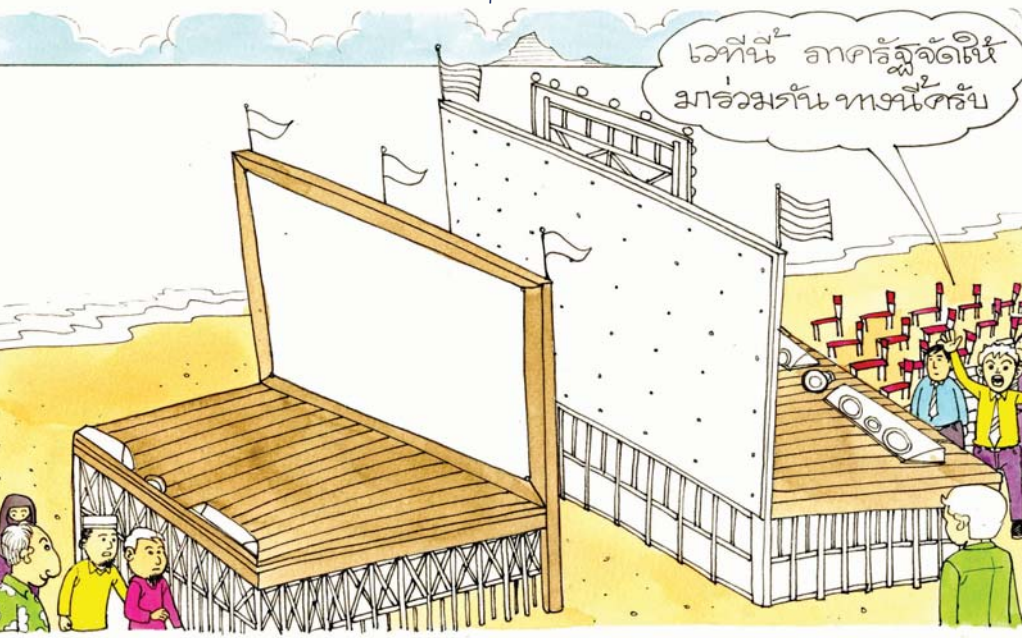

พวกเขาออกแบบเวทีเรียบง่าย แต่มีความหมายด้วยธงผ้าดิบในรูปใบเรือ กระท่อมที่จัดวางดอกไม้รำลึกผู้สูญเสียประดับประดาด้วยดอกไม้สวยงาม อาสาสมัครต่างประเทศที่เคยมาช่วยเก็บเสาปูน เศษหินหลัก เศษหิน และดำน้ำเก็บขยะมาหลายเดือนก่อนหน้านี้นับร้อย ๆ คน เริ่มทยอยกลับมาช่วยงานอีก พวกเขาผูกพัน รักเกาะพีพี ทุ่มเทแรงงานมาเก็บก้อนหิน เศษกระเบื้อง กระจกในบริเวณงาน ทั้งของรัฐและภาคประชาชนได้กองโตมาก เก็บยากแดดกันอยู่หลายวัน

วันงานช่วงเช้าเป็นพิธีภาครัฐ ที่จัดเก้าอี้ไว้เฉพาะไม่มากนัก มีชาวบ้านและนักท่องเที่ยวยืนมุงดูงานอยู่รอบ ๆ ท่ามกลางทหารตำรวจถือปืนจึงคึงจำนวนมาก

ส่วนเวทีภาคประชาชน มีผู้คนทั้งชาวเกาะ และชาวต่างประเทศจำนวนมาก รวมทั้งครอบครัวผู้สูญเสีย มีการจัดเลี้ยงอาหารร่วมกัน และการแสดงที่ให้ความรู้สึกอบอุ่น และมีพลัง

วันนี้ ความสูญเสียของเกาะพีพี ยังไม่ฟื้นตัวทั้งหมด ยังเมืองที่มีกระบวนการปรึกษาหารือ และมีการสนับสนุนโดยภาครัฐร่วมกับชุมชน ยังไม่สามารถเดินหน้า เพราะปัญหา อพท. ยังไม่จบสิ้น

แต่สิ่งที่ชุมชนได้เรียนรู้และเติบโตขึ้นก็คือ การร่วมมือกัน และเชื่อมั่นว่า อนาคตต้องขึ้นกับคนเกาะพีพีเอง การปกป้องสิทธิของชุมชนยังเดินหน้าต่อไป

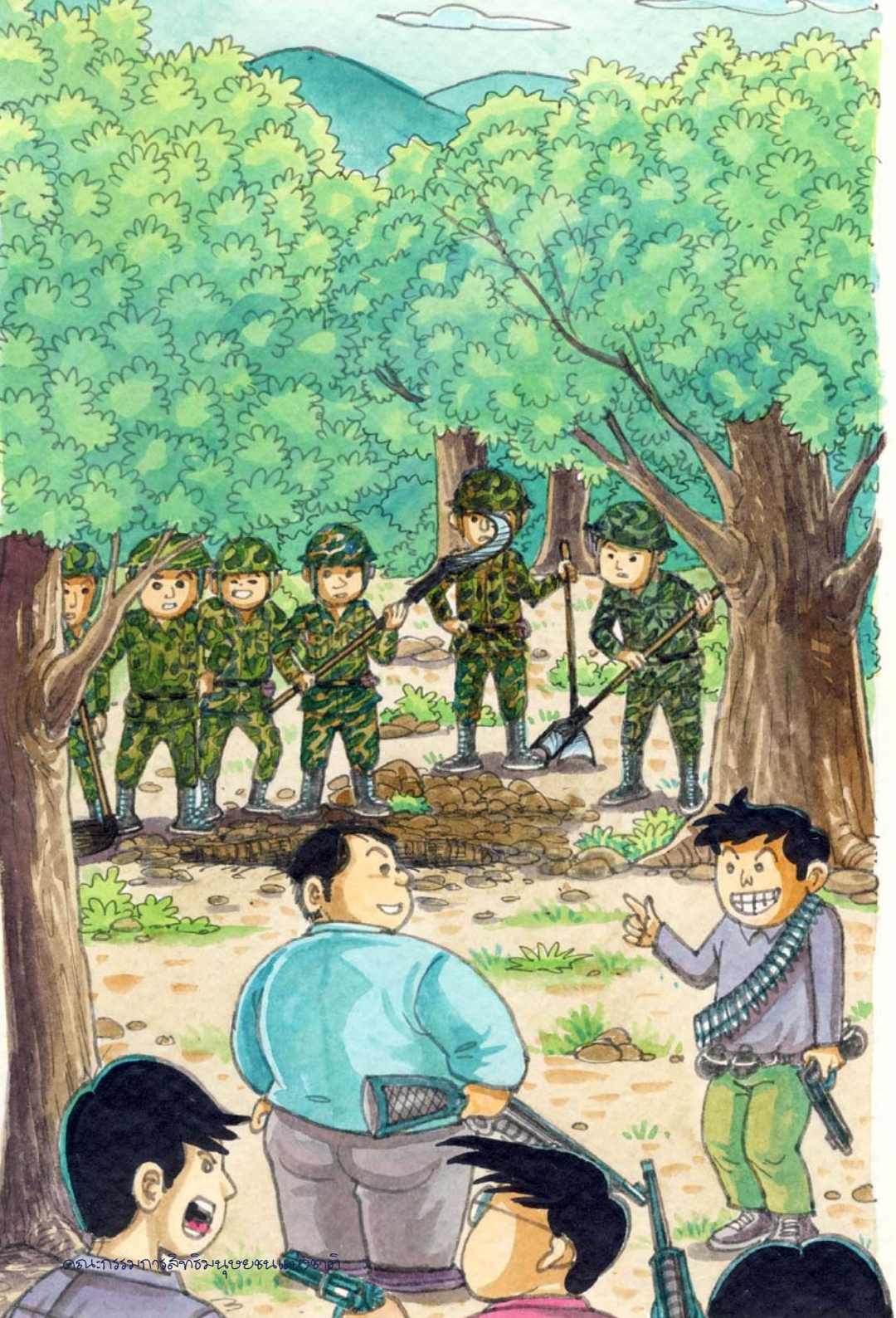

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เรื่องที่ ๒๐

ความสับสนเรื่องพื้นที่ทหาร หรือพื้นที่ป่าไม้ กับ พื้นที่ชาวบ้าน

มีคำถามถึงกระทรวงกลาโหม และกองทัพต่าง ๆ ที่มีปัญหาพิพาทเรื่องเขตแดนกับชุมชนทั่วประเทศมายาวนาน ทั้งที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ว่าควรหรือไม่ที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวจะต้องเร่งรัดตรวจสอบว่าพื้นที่ที่กองทัพต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้จริง ๆ นั้นมีเพียงใด และควรหาทางคืนที่ดินให้กับชาวบ้านดั้งเดิมบ้าง เพราะมีผู้คนเดือดร้อนมากมาย

พื้นที่ทหารขอใช้ประโยชน์จะมีหลายลักษณะ บางพื้นที่มีการประกาศพระราชกฤษฎีกาเป็นเขตหวงห้ามรกร้างว่างเปล่า ระบุชัดเจนมาตั้งแต่ปี ๒๔๘๑ แต่หลายพื้นที่มีการขอใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่า ซึ่งมีทั้งที่ได้รับอนุญาตให้ครอบครองเป็นพื้นที่ทหารโดยตรงตามขั้นตอนของกฎหมาย หรือมีมติคณะรัฐมนตรีรับรอง บางพื้นที่มีการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงรับรองแนวเขตไว้แล้วด้วย

แต่พื้นที่ไม่น้อยเป็นพื้นที่ที่กองทัพอาจได้รับอนุญาตให้ใช้เป็นพื้นที่ฝึกทางทหารเท่านั้น ไม่ได้รับสิทธิในการครอบครองเป็นของกองทัพ เช่น ชุมชน ต.โนนทัน และ ต.ภูพานทอง อ.เมืองหนองบัวลำภู จ.หนองบัวลำภู (เดิมอยู่ใน จ.อุดรธานี) ซึ่งมีสองหมู่บ้านอยู่ในพื้นที่ที่ทหารอ้างสิทธิทับทั้งที่ทำกินและที่อยู่อาศัย นอกนั้นจะถูกอ้างสิทธิเฉพาะทหารทับเฉพาะพื้นที่ทำกินเท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ต่อเนื่องที่ชุมชน ต.หนองแซงสร้อย อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี ก็เดือดร้อนด้วย

ความสับสนในข้อมูลที่กองทัพเข้าใจผิด ทำให้เกิดความขัดแย้งมายาวนานตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ เมื่อกองทหารมาปักหลักเขตทับที่ชาวบ้านจำนวนมาก โดยกองทัพเข้าใจว่า ได้รับอนุมัติให้เป็นที่ของทหาร โดยตรงแล้วจากมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๐๘ ตามที่กองทัพได้ยื่นเรื่องขอไปหลายแปลงใน จ.อุดรธานี และหลายแปลงก็มีหลักฐานชัดเจนว่าได้รับอนุมัติเรียบร้อยแล้ว

ส่วนชาวบ้านทั้งหลายก็ร่วมมือกันหลายชุมชนคัดค้านมาอย่างต่อเนื่อง โดยความเชื่อมั่นว่าได้ครอบครองทำกินและอยู่อาศัยมานานก่อนทหารมาในปี ๒๕๓๕ ดังกล่าว แม้ทหารจะยืนยันมติ ครม. ตั้งแต่ ปี ๒๕๐๘ แต่ชาวบ้านไม่น้อยก็มีเอกสาร สค.๑ นส.๓ ที่อยู่ก่อนปี ๒๔๙๗ ในบางส่วนจำนวนมากที่ไม่มีก็เชื่อมั่นว่า ที่ดินบริเวณนี้เป็นที่รกร้างว่างเปล่าที่ชาวบ้านมาบุกเบิกหักร้างถางพง หรือถ้าเป็นที่ป่าสงวนมาก่อนชุมชนมาบุกเบิกชาวบ้านก็เชื่อมั่นว่า ควรจะได้รับสิทธิ สปก.๔-๐๑ เช่นเดียวกับชุมชนจำนวนมากทั่วประเทศตามกฎหมายการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ได้รับ สปก.๔-๐๑ แม้จะมาบุกเบิกทีหลังชุมชนเหล่านี้ก็ตาม

ความขัดแย้งจึงรุนแรงขึ้นเป็นช่วง ๆ เช่น เมื่อทหารมีการขอออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นสล.) ซึ่งชาวบ้านต้องไปคัดค้านต่อศาลเป็นรายแปลง อันจะทำให้มีค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีจำนวนมาก แต่เมื่อชุมชนมีการรวมตัวกัน ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดช่วยเจรจาให้ถอนคำขอออกไปก่อนเพื่อลดภาระราษฎรนับร้อย ๆ ครอบครัว และต่อมามีการเจรจาให้ชาวบ้านยินยอมให้ทหารมารังวัดตรวจสอบรายแปลงว่า มีใครทำกินบ้าง พื้นที่เท่าใดแต่ละแปลง ที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่ที่ทหารอ้างไว้ แล้วค่อยมาตรวจสอบกันอีกครั้งว่าจะแก้ไขปัญหาอย่างไร

เดิมชาวบ้านไม่ยินยอม เพราะกลัวทหารรังวัดแล้วอ้างสิทธิไปประกอบกับท่าทีแข็งกร้าวของหน่วยทหาร เช่นขอให้ อ.บ.ต. ไม่เก็บภาษีบำรุงท้องที่จากชาวบ้าน ไม่ให้ขอไฟฟ้า เลขที่บ้านเพิ่มเติม และมีการซ้อมรบที่กระทบต่อชุมชน แต่ในที่สุดกระบวนการเจรจาก็ทำให้ชาวบ้านยินยอม ด้วยความหวังว่า รัฐควรหาทางช่วยเหลือชาวบ้านต่อไป

แต่แล้วในปี ๒๕๕๑ ...วิธีการแก้ไขปัญหาของหน่วยทหารและจังหวัดก็ทำให้ชาวบ้านพบว่า กำลังอยู่ในสถานการณ์อันตราย เพราะหน่วยงานของรัฐใช้วิธีอ่านภาพถ่ายทางอากาศ และสุ่มตรวจสอบที่ทำกินของแกนนำต่อสู้ ๕ ราย ไปเปรียบเทียบว่า ทำกินมาก่อนปี ๒๕๐๘ หรือไม่ และมีมติว่าอยู่มาทีหลังการที่ทหารได้รับอนุญาตใช้พื้นที่

ถ้าเป็นแบบนี้ ก็คือชาวบ้านต้องมายื่นขอเช่าพื้นที่จากทหาร มีระยะเวลเช่าครั้งละ ๑-๓ ปี และยังมีแนวทางปฏิบัติว่า ถ้าใครต่อสู้คดีแล้วแพ้ ก็จะไม่ให้เช่าด้วย ทำให้ชาวบ้านยิ่งสับสนและอกใจมากยิ่งขึ้น จึงตัดสินใจมาร้องเรียนต่อ กสม.

กสม. ตรวจสอบพื้นที่ร่วมกับทุกฝ่าย ทั้งระดับจังหวัดและระดับกระทรวง และจัดประชุมทั้งที่กรุงเทพฯ และที่จังหวัดด้วย ปรากฏว่าพบข้อเท็จจริงจากเอกสารคำขอและมติ ครม. ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่กรมพัฒนาที่ดินอันเป็นเจ้าของเรื่องตั้งแต่ดั้งเดิม เป็นที่ชัดเจนว่ากองทัพยังไม่ได้รับอนุญาตให้ครอบครองพื้นที่เหล่านี้ เพียงแต่อนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในการฝึกซ้อมรบของทหารโดยไม่ต้องกันพื้นที่ออกจากป่าไม้

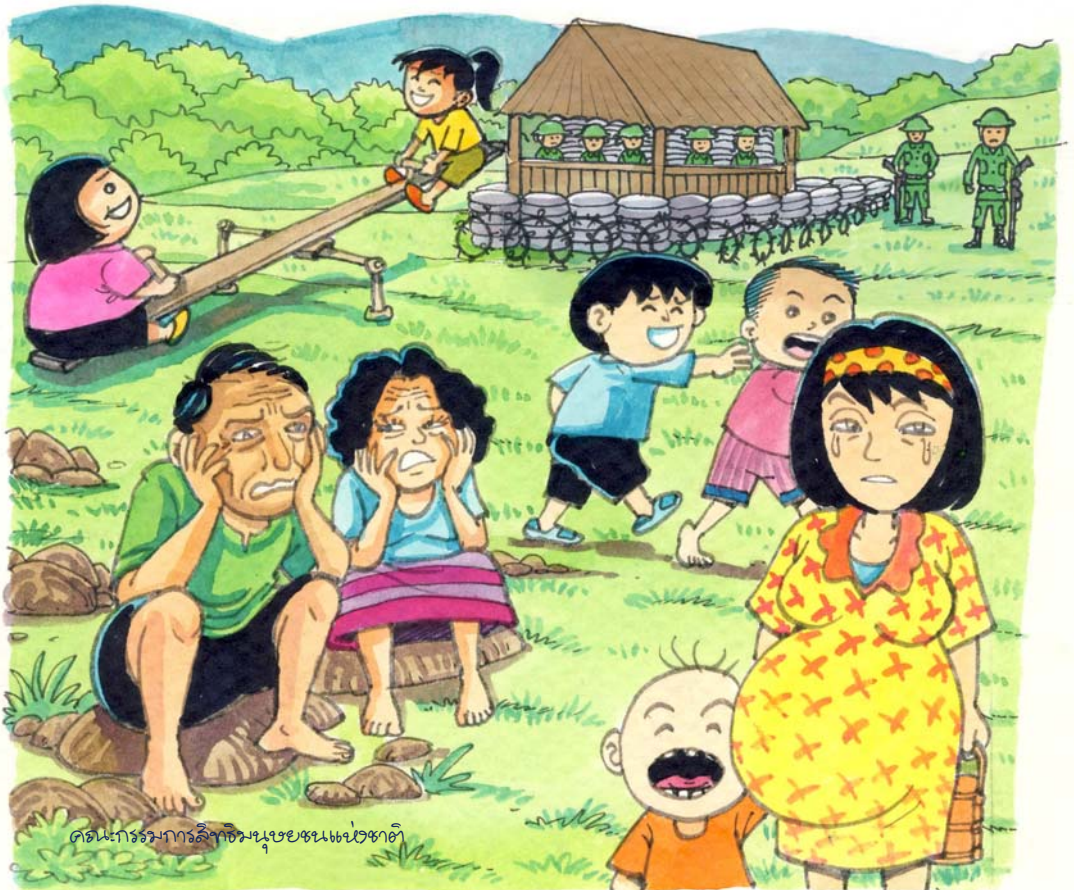

นั่นคือ พื้นที่พิพาทยังเป็นของกรมป่าไม้ ซึ่งชาวบ้านก็ยินดีมากและเสนอที่จะขอให้รัฐบาลประกาศเป็นเขตปฏิรูปที่ดินและออกเอกสารสิทธิ สปก.๔-๐๑ ตามนโยบายและกฎหมายของรัฐมาอย่างต่อเนื่อง เว้นแต่ผู้มี สค.๑ และ นส.๓ ที่มีสิทธิตามกฎหมายในการขอออกโฉนด ชุมชน ทั้งหมดยอมรับที่จะให้ผังการสำรวจรายแปลงที่ทหารได้จัดทำไว้เมื่อปี ๒๕๔๐ ส่วนพื้นที่นอกจากนั้น แล้วแต่หน่วยทหารจะใช้ประโยชน์ต่อไปตามข้อตกลงกับกรมป่าไม้

วันนี้ ชาวบ้านกำลังรอคอยให้มีการแก้ไขปัญหาให้จบลงสักทีจะได้มีความมั่นคงในที่ดินให้ลูกหลานต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ กำหนดให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคล หรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการในกรณีไม่ปรากฏว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอให้รายงาน ต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป

๒. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบ ตามที่มีผู้ร้องเรียนว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๓. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณีที่เห็นชอบ ตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครอง กระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

๔. ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๕. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๖. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

๗. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

๘. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศและเสนอต่อรัฐสภา

๙. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติและประชาชนประกอบด้วย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ รวมทั้งมีอำนาจอื่นเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การร้องเรียนเมื่อถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

ผู้ร้อง ได้แก่
- ผู้ถูกละเมิด หรือผู้แทน
- ผู้พบเห็นการละเมิด

ร้องเรียนมายัง

- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- กรรมการฯ คนใดคนหนึ่ง
- องค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนที่คณะกรรมการฯ กำหนด

สถานที่ติดต่อ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ
๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐
อาคารรัฐประศาสนภักดี
ชั้น ๖ และ ๗
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๑๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๑๔๑ ๓๘๐๐
๐ ๒๑๔๑ ๓๙๐๐
โทรสาร ๐ ๒๑๔๑ ๙๕๗๕
สายด่วน ๑๓๗๗
E-mail : help@nhrc.or.th
Homepage : www.nhrc.or.th

ร้องเรียนโดย

- ทางจดหมาย
- ทางโทรศัพท์
- ด้วยตนเอง ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ทางโทรสาร
- ส่งข้อความทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) หรือสื่ออื่นๆ

ร้องเรียนโดยระบุ

- ชื่อ ที่อยู่ของผู้ร้องเรียนหรือผู้ทำการแทนที่สามารถติดต่อกลับได้
- ชื่อ ที่อยู่ บุคคลหรือหน่วยงานที่เป็นผู้ละเมิด
- รายละเอียดการกระทำหรือเหตุการณ์ที่มีการละเมิด

กระบวนการตรวจสอบเรื่องร้องเรียน

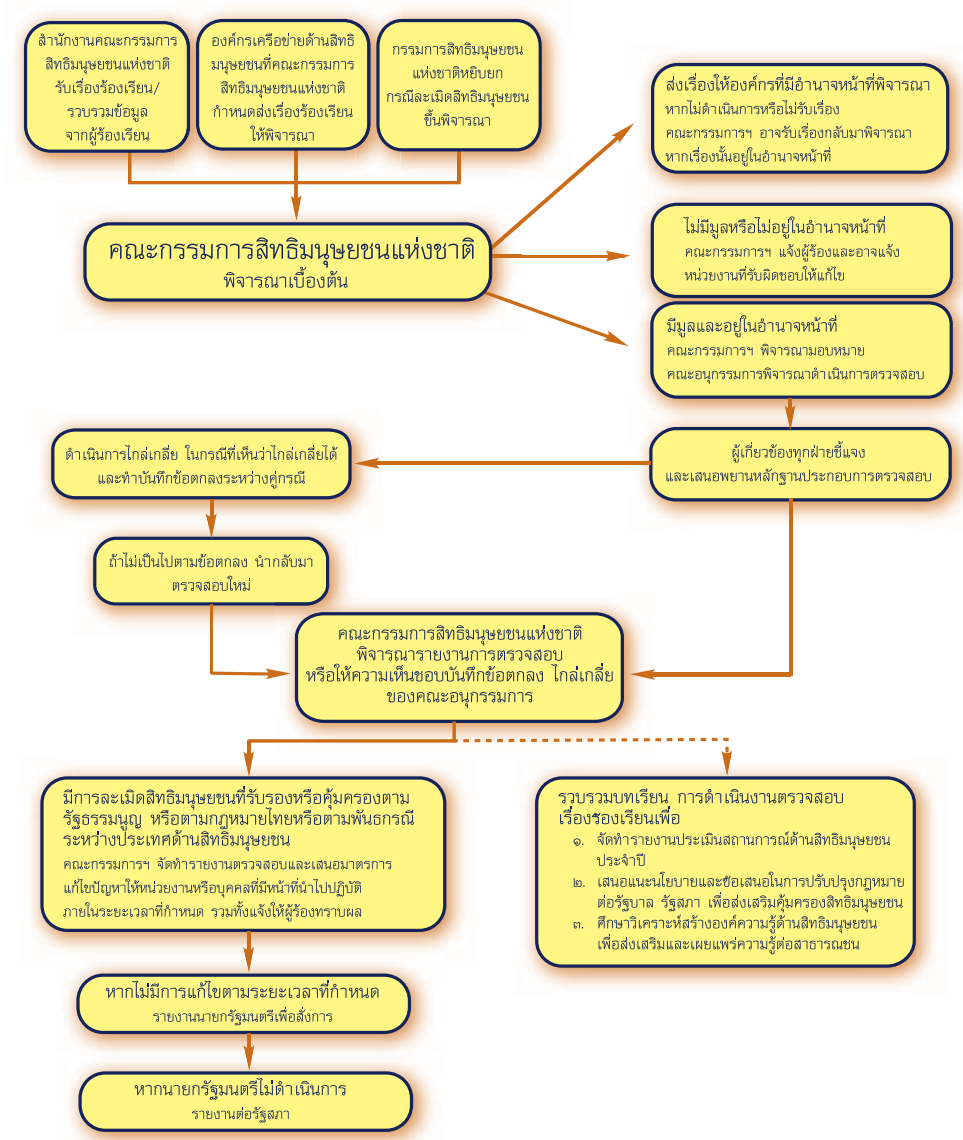

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ชุดที่ ๑)

๑. ศาสตราจารย์เสน่ห์	จามริก	*ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรัล	ดิษฐาอภิชัย	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๓. คุณหญิงจันทนี	สันตะบุตร	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๔. นางสาวนัยนา	สุภาพึ่ง	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๕. นายประดิษฐ์	เจริญไทยทวี	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๖. นายวสันต์	พานิช	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๗. นายสุทิน	นพเกตุ	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๘. นางสุนี	ไชยรส	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๙. นายสุรสีห์	โกศลนาวิน	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๑๐. คุณหญิงอัมพร	มีศุข	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๑๑. นางสาวอาภร	วงษ์สังข์	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ชุดที่ ๒)

๑. นางอมรา	พงศาพิชญ์	*ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๒. นายแท้จริง	ศิริพานิช	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๓. นายนิรันดร์	พิทักษ์วัชระ	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๔. นายปริญญา	ศิริสารการ	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๕. นายไพบูลย์	วราหะไพฑูรย์	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๖. พลตำรวจเอก วันชัย	ศรีนวลนัด	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
๗. นางวิสา	เบ็ญจะมโน	*กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายชาติชาย	สุทธิกลม	*เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
นายวีรวิทย์	วีรวรวิทย์	*รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
นายขรรค์ชัย	คงเสน่ห์	*รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*
นางภิรมย์	ศรีประเสริฐ	*รองเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ*

เมื่อ "ชุมชน" ถูกละเมิดสิทธิ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.)

คำอธิบายความหมายของเครื่องหมาย

รูปทรงดอกบัว คือ ความมีคุณธรรม ความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนมนุษย์ อันเป็นจริยวัตรอันดีงามของคนไทย

รูปคนล้อมเป็นวงกลม คือ การสร้างพลังความร่วมมือกับทุกภาคส่วนสังคม เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน ให้เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ

รูปมือ คือ การร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ในการโอบอุ้มคุ้มครองศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ด้วยหลักแห่งความเสมอภาคและภราดรภาพ

สีน้ำเงิน คือ สีของความเชื่อมั่นของประชาชน และทุกภาคส่วนของสังคม
คือ ความมุ่งมั่น อดทนในการทำงานเพื่อประชาชน
คือ ความสามัคคี และการประสานพลังอย่างหนักแน่น จากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย